

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

AL. I. ODOBESCU

VRABIESCU, L.

BASME

(Jupân Rănică Vulpoiul, Tigrul păcălit,
Basme mitologice, Basmul feciorului de împărat cel
cu noroc la vânat)

238450

VRABIESCU E
BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY
CALEA VICTORIEI, 37
1908

Eduard

Jupân Rănică Vulpoiul

Basm pentru copii, localizat

A fost odată
Ca niciodată;
Dacă n'ar fi,
Nu s'ar povestii,

pe vremea când chiar și dobitoacele ajungeau să se facă Domni și boieri aci pe pământ..., a fost un puiu de leu, mândru și frumos, care, fiind el din viață de Domn, fiarele și lighioanele îl aleseră pe dânsul ca să fie peste ele mai mare, și de aceea îi și ziseră Leonilă împărat.

Âflând însă Leonilă împărat că dobitoacele nu trăiesc în bună pace unele cu altele și că cele mai tari jefuesc pe cele mai slabe, fără măcar să ceară voie dela dânsul, el hotărî într'o zi să adune la sfat pe toți

supușii săi, ca să le dea de știre cum că voiește cu tot dinadinsul ca lucrările să meargă îutr'altfel pe viitor. De aceea, îndată trimise peste tot locul porunci strănice ca toți de acum înainte să aibă a trăi în cea mai bună înțelegere și ca să nu mai fie voie a se face cuiva vre-o nedreptate, fără de știrea și de învoirea împăratiei. Totdeodată, poruncă să se cheme la curtea domnească tot neamul dobitocesc. Atunci veniră din toate părțile, păsări, lighioane și fiare, animale de tot felul, care mai mari, care mai mici, și toate se încinărau împăratului și îi mulțumiră din băierile inimii pentru porunca înțeleaptă ce o dăduse. Dar pe când toate căpeteniile dobitocești se adunase la curtea împăratească ca să tie sfat, de odată se lăță vestea cum că unul numai dintre fruntași lipsia și că acela cu nici un preț nu voiește să vină. Acesta era chiar jupân Rănică Vulpoiul, lighioană vicleană și pricepută. Lesne înțeleseră toți pentru ce nu cuteză să-și arate fața dinaintea împăratului; căci pretutindeni erau cunoscute multe mișelii ce el făcuse, călănd și puind pe tot minutul la uitare poruncile date de stăpânire. Si adevărul era că toate dobitoacele veniseră cu câte o plângere împotriva lui, afară numai de buna lui rudă, vătaful Bursucel.

Mai întâi ieși cu jalbă, vornicul Lupu Falcă-Lată, cerând să i se facă dreptate pentru toate necuvintele cu care jupân Rănică Vulpoiul îndrăznise a se purtă către soția și către copiii săi. Apoi se arăta cu plângere tot împotriva lui, aprobul Potăie Dulău și medelnicerul Urechilă Iepuraș; dar cel care din toți sibieră mai tare și mai fără de sir era chiar Măgărilă vechiul, pe care îl alesese de advocat dobitoacele cele mai puține la minte. Indată însă ce toți aceștia își sfârșiră pările și jeliurile lor, vătaful Bursucel, ca o rudă bună, începând să apere cu vorbe pe verișorul său Vulpoiul și p'aci p'aci era să-l scape de orice osândă, când deodată se repezi în mijlocul adunării, cu penile și cu creasta sbârlite, vestitul logofăt Cucurigu Cocoș, care în gura mare, declară tuturor că jupânul Rănică i-a fost ucis pe pruncii și pe pruncele săi: — «Impărate! strigă biețul Cucurigu — fă dreptate celui mai nefericit dintre Cocoși. Cocoana Cloșcă, soția mea, scosese o spuză, o mândrețe de pușori, și cu toții împreună trăiam noi norociti, sub paza cătorva dulăi din cei mai voini. Dar într-o zi, mișelul acela de Rănică veni în bătătură la noi, îmbrăcat cu o rasă călugărească și prefăcându-se că învață pe dinafară porunca Măriei-Tale, ca

«s'o aibă în veci aminte. Noi biet, amăgin-
 «du-ne de haina lui cea mincinoasă, nu
 «ne-am temut de dânsul, ci am urmat a
 «colindă risipiți d'a lungul gardului, ba
 «chiar și de a rătăci prin bălării, departe
 «de paznicii noștri. Atunci vai! vicleanul,
 «îndată ce ne simți fără de apărare, dete
 «năvală printre sărmanii puișorii mei și pe
 «câți dintr'însii apucă, pe toți ii sugrumă.
 «Iată, privește: puica mea cea mai iubită
 «zace aci moartă dinaintea Măriei-Tale și
 «eu, Mărite împărate, cu lacrimile în ochi
 «cer să mi se facă dreptate!»

Leonilă împărat se supără foarte și se
 întristă adânc de acestea: deci nu voi să
 mai dea crezământ spuselor și apărărilor
 vătafului Bursucel. Îndată porni pe banul
 Martin Ursul, unul din cei mai de frunte
 boieri ai curții, pentru că, cu voie fără
 voie, să-i aducă pe vinovatul Rănică. Acesta
 însă, ocolind primejdia, făcù bună primire
 banului Ursul și-i făgăduì că va merge cu
 dânsul; dar mai înainte de plecare, îl pofti
 ca să-i arate un loc unde el zicea că se
 pot găsi multe faguri de miere, de cele ce
 plac aşa de mult urșilor. Când ajunseră
 însă la un loc cunoscut de Rănică, el dete
 brânci Ursului, și acesta căzù, biet, cu pi-
 ciorul prins într'o cursă; iar Vulpoiul fugi

p'acì îți e drumul, râzând cu hohote și strigând mereu :

— Joacă bine, moș Martine !
Să-ți dau miere de albine.

Abia scapă sărmanul Urs din cursă, lăsând în mânilor sătenilor vecini, care umblau să-l ucidă de bătăi, jumătate blana de pe dânsul și mai ales coada întreagă. Vezi de aceea nici nu mai are ursul coadă ! Așa jumușit, beteag și rușinat, el se întoarse înapoia la curtea lui Leonilă.

Impăratul, mânios tare, trimise atunci pe postelnicul Motan Cotoiul, care era vestit prin iscusință lui, cu poruncă să aducă cu orice preț pe Rănică ; dar nici p'acea nu-l lăsă Vulpoiul nepăcălit. El îl tot mâna cu vorba, îl lăudă că e vânătorul cel mai minunat și puindu-i mândria în joc, îl îndemnă în sfârșit să se cerce a vână șoareci și chițcani într'un ambar intunecos, unde știă bine că sunt întinse lajuri pentru ca să prință într'însele dihorii și alte lighioane stricăcioase. Bietul Motan, picând și el în capcană, miorlăia de durere și de frică din lăuntru : iar Rănică, bătând cu laba în păreții hambarului, îi strigă de afară râzând :

— Tprruț, pisică ! Tprruț, motan !
Prins-ai șoarec ori chițcan ?

Postelnicul Cotoi mănâncă și el o bătaie bună ca văru-său banul Ursul și se întoarse la curte, plouat ca vai de dânsul și cu coada între picioare. Atunci, toți într-o unire, osândiră la moarte pe jupân Rănică Vulpoiul, pentrucă nu ținuse în seamă poruncile împărătești și își bătuse joc de trimișii stăpânirii.

Cu toate acestea, vătașul Bursucel tot se mai rugă să se facă și rudei sale și o a treia chiemare și se însărcină chiar dânsul a-l aduce. Când Vulpoiul văzut venind pe credinciosul său prieten Bursucel și înțelese de la dânsul că numai este loc de joc, se gândi și el că ar fi mai bine să se ducă însuși la împărătie. Dar cu cât mai mult se apropiă de curte, cu atât i se făcea mai multă grija, văzând mai ales cum se grămădi gloata ca să-l vadă trecând. Cu toate acestea, Rănică merse de se încuină smerit și cu supunere la împăratul, care nici gând n'avea să-i dea iertare. El povestî foarte lămurit neajunsurile ce pătise dela dânsul banul Martin și postelnicul Motan și se arătă gata a răbdă orice asprime a soartei. Atunci părîtorii lui ieșiră la lumină, având în capul lor tot pe vestitul lor vechil Măgărilă; dar ei erau aşa de numeroși, avocatul sbieră aşa de urît și Rănică se apără cu aşa multă iscusiță, încât mulți din adu-

nare începură ca să-l vadă scăpat. Insă tocmai atunci se deteră pe față cele mai groasnice mișelii ale lui, și judecătorii, într'o unire, îl osândiră ca vinovat bun de spânzurătoare. Indată atunci, rudele lui toate părăsiră curtea, și împăratului nu-i părăsesc bine de aceasta, căci acele rude și rubedenii erau multe la număr și tot dobitoace cu putere și cu dare de mână. Boierii Lupu Falcă-Lală, Martin Ursul și Motan Cotoiul, zău, nu prea știau cum o vor scoate la căpătâiu cu îndeplinirea pedepsei; iar Rănică, simțind toate aceste greutăți, își bătează joc pe ascuns de dânsii și începușe a se chibzuie cum să facă ca să scape nevătămat. Când i se puse ștergarul de gât ca să-l spânzure, el se rugă să fie îngăduit a-și mărturisi în față lui păcatele, mai nainte de a murî. I se dete voie; și el, numai atâtă așteptă. După ce povestî nemerniciile tinerețelor sale, prin cuvinte meșteșugite, dete să înțeleagă că, în viață lui, furase o mare comoară de bani și de scule, cu scop de a opri și de a nimici un complot ce se urzise împotriva lui Leonilă Împărat. Auzind aceste cuvinte, împărăteasa prinse mare dorință de a ști cum și ce fel se petrecuse lucrurile și ea înduplecă pe soțul său ca să dea voie lui Rănică să spuie toate mai pe larg. Acesta, pre-

făcându-se că ar fi adânc pătruns de mustare și de grijă, istorisì, îndaia o lungă poveste despre un complot care s'ar fi urzit mai de demult între banul Martin Ursul, vornicul Lupu Falcă-Lată și postelnicul Motan Cotoiul ca să dea jos de pe tron pe Leonilă Împărat și să ridice pe Martin Ursul la scaunul domniei. Ca să nu lase nici o bănuială asupra adevărului scornilor sale, el amestecă în acel închipuit complot pe răposatul tatăl său, care murise de mult, și chiar pe prietenul și ruda lui, vătaful Bursucel. De pe spusele lui, toată acea urzeală era intemeiată pe o bogată comoară de bani, cu care răsvrătitorii aveau de gând să cumpere pe ostași, pe pasnicii și pe slujitorii împăratului; iar el, Rănică, furând acea comoară și ascunzând-o, scăpase zilele lui Leonilă Împărat.

Aflând acum mai întâi despre toate acestea, împăratul și împărăteasa începură a cam dorî să capete pe seama lor acea vestită comoară și cercetară pe Rănică despre locul unde ea se află ascunsă; dar Vulpoiul şiret găsi atunci vremea numai bună ca să intre la locmeală asupra iertării sale. Împăratul cam sta la îndoială; dar împărăteasa ceru cu tot dinadinsul ca jupân Rănică să fie iertat. Aceasta spuse atunci că comoara se află pitită în preajma

unei fântâni, în mijlocul unei păduri, de parte, foarte departe; iar, fiindcă împăratul nu prea voiă să dea crezământ la o istorie aşa de neauzită, Vulpoiul chiamă drept doavadă, pe bietul medelnicerul Urechilă Iepuraş, care tremură de frică, spre a mărturisi și el dacă nu e adevărat că se află departe, foarte departe, o pădure, întocmai astfel după cum el zisese.

Ciudat lucru se pare, dar împăratul se mulțumi cu această mărturie. El bucuros ar fi mers însuși cu Rănică până la acea pădure, dar Vulpoiul, rumegând în mintea lui alte năsdrăvăni, îl rugă să-i da voie a se duce mai întâi la o mănăstire, de precum se legase cu sufletul, ca să se roage pentru iertarea păcatelor sale. Împăratul nu făcù nici o împotrivire. Pe banul Martin și pe vornicul Falcă Lată ii băgă la închișoare; iar kir Behehe Berbecilă, care era și țârcovnicul palatului, citî lui Rănică o molitvă ca să-i fie drumul norocos. Se luă tot atunci hotărîre ca toată curtea împăratescă să-l aștepte în cale, nu departe de locul unde avea să meargă și astfel el se porni. Dar ca să nu-i fie urit singur la drum, el rugă pe Behehe Berbecilă și pe medelnicerul Iepuraş ca să-l însoțească amândoi măcar o bucătă.

Când se văzù aproape de casă, făcù ce

făcù și despărți pe tovarășii lui, unul de altul și îndată înghesuì pe bietul Iepuraș la o strimtoare și-i sucì gâtul. Apucase, el și ai lui, și mâncase carnea sărmanului dobitoc, când sosi Berbecilă ca să caute pe soțul său de drum. Rănică ii spuse că medelnicerul Urechilă, simțindu-se cam ostenuit, se închisese într'un cuptor ca să doarmă mai liniștit, dar totdeodată el adăogì : — «Stii, frate Berbecilă că trebuie îndată să pleci înapoi ca să duci împăratului o scri-soare foarte însemnată, din care negreșit că și d-niei tale ți se vor trage mari foloase și vei căpătă multă trecere pe lângă împăratul, dacă ii vei duce cât mai curând darurile care sunt în această desagă».

Cum auzì una ca asta, gugumanul de Behehe începù a săltà și a se gudurà de bucurie, pe când Vulpoiul cu Vulpoaica și cu Vulpișorii lor ședeau lungiți pe pat și se uitau cu mirare la dânsul cât de poznaș jucà el de veselie. Rănică ii atârnă de gât atunci o desagă, în care el ghemuise pielea Iepurașului jupuit și mâncat, și ii făcù vânt să plece.

Puteti să vă închipuiți ce supărare coprinse pe împărat când deschizând desaga cea cu știrile și cu darurile, în loc de acestea, pică dintr'insa pielea sărmanului Urechilă ! Atunci pricepù că chiar și pe

dânsul îl înșelase mișelul de Rănică. Banului Martin și vornicului Falcă-Lată le dete drumul dela închisoare, iar pe kir Behehe, împăratul, ne mai voind să-l vază în ochi, îl lăsă pe seama Lupului ca dânsul să-l procopsescă cum va ști și să-i găsească leac la toate neajunsurile câte suferise. De atunci s'a și făcut ruptoare ca berbecii și oile să fie jefuite de lupi. Dar nici cu atâta nu se mulțumi împăratul, ci dete și o serbare mare, numai pentru ca să aducă mângâiere lui Falcă-Lată și lui Martin Ursul, pe cari îi nedreptățise. Tocmai în mijlocul veseliilor acelei sărbători, sosiră și alte știri despre mișelii mai proaspete ale jupânului Rănică Vulpoiul. Mâniindu-se atunci împăratul peste măsură hotărî să trămiță toată ordia sa ca să prăpădească cu totul pe acel îndrăzneț înșelător. Dar vătaful Bursucel, tot mereu credincios verișorului său, se grăbi a-i da de știre și-l îndemnă ca să vie cât mai neîntâziat la curte și să răspunză însuși la îvinovățirile ce i-se aduceau. El se înduplecă și veni.

Bursucel se duse la împărat ca să-l roage să primească pe ruda sa, jupânul Rănică; iar aceasta, când se văzu dinaintea lui Leonilă, se apropie cu îndrăzneală de tron și dete în genunchi, în fața tuturor lighioanelor adunate. Împăratul, cu glas aspru, îi

impută că ar fi ucis mișelește pe sluga lui cea credincioasă medelnicerul Iepuraș, și că el a pricinuit moartea țârcovnicului său, kir Behehe, care cântă aşa frumos în strană. La acestea, Rănică cu fățarnice cuvinte, se prefăcău parcă ar fi adânc măhnit de cele ce s'au întâmplat; dar tot-deodată, el arătă o mare mirare de căte auziă și stăruie fără de rușine a zice că Berbecilă, iar nu el, a ucis pe iepuraș ca să ia dela dânsul niște bogate daruri pe care chiar el, Rănică, le dase credinciosului medelnicer ca să le ducă mai iute Măriei Sale. Dar împăratului i se făcă acru cu atâtea încurcături, neștiind ce să mai aleagă din aşa multe minciuni, și de multă supărare se sculă și plecă la vânătoare, lăsând pe boierii săi să facă cum vor și.

Rănică însă nu-și perduse cumpătul și pe loc îi dete în gând să ceară ajutor dela o veche prietenă a lui, bătrâna jupăneasă Albina, care era de casă la împărăteasa, îi facea dulcețuri și îi descântă de deochi. Dânsa puse pe fiecare zi la împărăteasă căte o vorbă bună pentru Rănică, astfel încât nu i se făcău nici un rău. Mai pe urmă ea se ispită a aduce aminte despre sculele pe care Vulpoiul zicea că le ascunse, le lăudă precum se pricepe mai bine și încredință pe stăpână-sa că Rănică sin-

gur ar fi în stare să le găsească și să i le aducă, dacă i s'ar da drumul dela închisoare. Pe de altă parte, jupân Vulpoiul mijlocî ca să se șoptească la urechia împărătului despre multele slujbe pe care le făcuse Statului răposatul tată-său, pe când trăia; mai pe urmă el cerù ca cei ce l-au părît să dea cel puțin dovezi și în sfârșit, ca să curme mai iute toate greutățile, propuse ca neînțelegerea între dânsul și dușmanii lui, să se stingă print' o luptă dreaptă. Pe vremea de atunci eră obiceiu și lege ca orice sfadă, orice ceartă și orice judecată să se spargă cu bătaie; părțile protivnice se apucau la trântă și care din doi biruiă, aceluia și rămâneau toate dreptățile.

Propunerea lui Jupân Rănică se ținu seamă și voinicul Falcă-Lată cerù numai decât ca el, și nu altul, să intre în luptă cu Vulpoiul. Acesta, însă, știind bine că lupul e mai vârtos la vână decât dânsul, se cam codiă și căută prilej să scape; dar toate fură de prisos, căci Lupul eră foarte îndărjit din pricina tuturor răutăților pe care Rănică cu drept și cu nedrept le aruncase asupra lui. Se hotărî dar luptă fără de cruceare și se alese ca loc de bătaie țarcul rotund al târlei împărătești.

A două zi, după ce trase un somn bun

toată noaptea și mâncă ca un voinic dimineața, Rănică intră în cercul luptei cu părul de pe dânsul lins și prelins, cu trupul uns peste tot cu ulei. Așa îl învățase jupâneasa Albina, care se pricepea la tot felul de fermece băbești; ba ea îi săcuse și descântece ca să poată biruie pe dușmanul său. Lupul și Vulpoiul se puseră drept în față unul cu altul; iar toate celelalte dobitoace, dela împărat până la pârcălab, și dela Vlădică până la opincă, stau rânduite jur împrejurul țarcului și priviau cu ochii sticliți la lupta voinicilor. Vulpoiul începândată să-și învârtească coada cea stufoasă, ca o apărătoare, și prefecându-se că vrea să fugă aruncă cu țărâna în ochii Lupului, de-i luă vederile; îndată sări iute pe dânsul și se cercă din toate răsputerile ca să-l sfâsie și să-l sugrume. Dar vornicul Falcă-Lată, opintindu-se și dânsul, printr-o succală puternică, culcă jos pe Rănică, îl propti sub picioare și-și înfipse colții în laba lui. Vulpoiul însă nu-și pierduse sărita într-o primejdie așa de mare, ci întorcându-și pe furiș ochii în partea staulului, unde se închisese pentru acea zi, turma de oi a împăratului, începând să strige: — «Sai, jupân vornice, c'au scăpat mieii din staul și-i mănâncă câinii! — Lupul lacom și

prost se repezi să apuce și el un cărlan ; dar în vremea aceasta, Vulpoiul sprinten îi sări în chică și-l doborî jos. L-ar fi ucis pe loc dacă însuși Leonilă împărat nu i-ar fi zis să-l ierte cu zile.

Din minutul acela jupân Rănică Vulpoiul rămase tare și mare, și fără de vătămare. Împăratul puse de-l îmbrăcă cu caftan de catifea roșie îmblănit și îl făcù mare vistier. Toți de toate părțile veniră de se încinară la dânsul cu smerenie și supunere, ba încă și la cucoana vulpoaică și la coconașii vulpișori, care sosiră îndată la curtea împărateaseă.

Trecù astfel cât trecù; dar fiindcă năravul din sîre nu are lecuire, jupân Rănică Vulpoiul nu se lăsă de mâncătorii și de vicleșuguri, nici când ajunse om de frunte. Mișeliile lui se deteră din nou pe față ; dar în rândul acesta, nu-l mai ajută nici un meșteșug, ci fù silit să fugă și dela curtea împăratească și dela casa lui ; hoinar și priveag, el de atunci înainte își petrecù vieța furișindu-se prin tufe și prin vizuini, huiduit și batjocorit de toți, până ce într'o zi, umblând, după năravul său cel vechiu, să se vâre într'un coteț cu găini, copoii din bătătură îl urmară, îl zăriră, îl luară

în goană prin pădure, îl prinseră și-l făcură mici-fără-mici. Să-i fie țărâna ușoară!

Incălecai p'o coadă de vulpe
și spusei cui vră s'asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul
pe care l-a răpus copoiul.

Tigrul păcălit

Povestire pentru copii, localizată.

Mai deunăzi eram la Galați și pentru ca să-mi treacă de urît și să mai aflu și câte ceva, am ieșit să mă plimb la port, Norocul a voit că să întâlnesc îndată pe un vechiu amic al meu, pe care de mult nu-l văzusem și să petrec cu dânsul câteva ore foarte plăcute. Amicul meu este un neguțător din partea locului, om foarte considerat și foarte iubit de toată lumea, fiindcă el, prin munca sa, și-a câștigat o avere însemnată, de care se bucură, făcând bine cui poate; iar firea lui este aşa de veselă și de glumeață încât cu dânsul nu poate cineva să se unească. Știe să spună și să descrie o multime de lucruri pe care însuși le-a văzut și le-a învățat în numeroasele sale călătorii: căci, fiind de părinți

în goană prin pădure, îl prinseră și-l făcūră mici-fărāmici. Să-i fie țărâna ușoară!

Incălecai p'o coadă de vulpe
și spusei cui vrù s'asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul
pe care l-a răpus copoiul.

Tigrul păcălit

Povestire pentru copii, localizată.

Mai deunăzi eram la Galați și pentru ca să-mi treacă de urît și să mai aflu și câte ceva, am ieșit să mă plimb la port, Norocul a voit ca să întâlnesc îndată pe un vechiu amic al meu, pe care de mult nu-l văzusem și să petrec cu dânsul câteva ore foarte plăcute. Amicul meu este un neguțător din partea locului, om foarte considerat și foarte iubit de toată lumea, fiindcă el, prin munca sa, și-a câștigat o avere însemnată, de care se bucură, făcând bine cui poate; iar firea lui este aşa de veselă și de glumeață încât cu dânsul nu poate cineva să se unească. Știe să spună și să descrie o mulțime de lucruri pe care însuși le-a văzut și le-a învățat în numeroasele sale călătorii: căci, fiind de părinți

din Galați, el, de Tânăr s'a înrolat ca matroz pe o corabie englezescă și, cunțierând toate țările și toate mările lumii, s'a ales până în sfârșit cu multă minte, sănătate, avere și voie bună. Astfel este amicul meu domnul Stancu Poloboc, cu care mă plimbam mai deunăzi prin portul Galaților.

Vorbind cu dânsul când de una, când de alta, ne oprirăm în fața unei mândre corăbii englezesti, care plutiă falnic d'asupra apelor Dunării, lănguită în ancorile ei; dintr'însa se descarcă felurită marfă și mai ales butoaie cu căpătâni și cu bulgări de zahăr. Amicul meu, aducându-și aminte cu placere de timpul tinereții, pe când și el n'avea altă locuință decât o astfel de scoică uriasă de lemn, îmi arată și-mi explică folosul și întrebuiuțarea diferitelor părți ale corăbiei, precum catarturi, pânze, frânghii, cârme, palimari și altele.

In timpul acesta, matrozii corăbiei și cărătorii sau hamalii portului umblau în sus și în jos, ca furnicile, scoțând din magaziile adânci ale pântecosului vas plutitor baloturi și butoaie cu marfă, încârcându-le în roabe (sau cum ar zice la Galați, pe taraboanțe), și aducându-le, pe un podișor de bârne, până la mal, unde le așezau în teancuri. Toate acestea se făceau cu o iuteală, cu o aprindere, cu un zgomot care

mă asurziau și mă amețiau; dar totuși îmi plăcea foarte a mă uită, căci toți erau veseli, sprinteni și lucrau cu inimă și cu mulțumire.

Pe când în acea învălmășală tărăboanțele încarcate cu marfă trepădau în toate părțile, purtate în fuga mare de matrozi, se întâmplă ca două din ele să se ciocnească și butoaiele de zahăr se răsturnară pe jos, rostogolindu-se care în cotor apucă. Unul din butoaie se și desfundă în acea cădere și zahărul în bulgări, ce era în el, se risipă pe pământ. Indată câinii, cari nu lipsesc în portul Galaților, se repeziră să îmbuce din el, socotind, bietele javre flămânde, că au dat peste vreo mană; dar matrozii, ca să-i depărteze, deteră brânci butoiului crăpat, care sucindu-se deodată, acoperi, ca într'o cușcă, pe unul din lacomi.

Toată lumea se puse pe râs, dar mai mult și mai tare decât toți râdeau amicul meu Ștancu Poloboc; îi dase lacrimile în ochi și se ținea la piept și la pântece, bietul om, de hohotele ce îl podidise. Mie unuia îmi era teamă să nu se înce cu atâtă râs.

Când se mai potoli această veselie, abia putu să-mi vorbească, stăpânindu-se cu anevoință..

«Frate, — îmi spuse, — când am văzut

întâmplarea cu câinele și cu butoiul, mi-am adus aminte de o istorie ce am pățit eu, sunt acum mulți ani, tocmai prin insulele Africei; și trebuie să știi că de căteori îmi vine în gând istoria tigrului, pe care l-am păcălit aşa de frumos, zău, nu mă pot oprî de a râde ore întregi».

Și spuind astfel, Stancu meu se pornî din nou pe râs. Eram foarte curios să cunosc istoria tigrului păcălit; dar abia mai târziu o putui află dela amicul meu, care mi-o povestî într'astfel:

«Pe când eram matroz, lucrând și căstigându-mi pâinea pe o corabie englezescă, se întâmplă adesea ca să călătorim pentru negoțul nostru până prin țări foarte depărtate, și treceau uneori luni întregi fără ca să vedem pământul cu ochii, ci numai valurile mării jur împrejurul nostru, iar d'asupra capului, cerul, când albastru și senin, când întunecos și posomorît.

«Dar când, atunci, după o lungă plutire sosiam la vreun țărm, mare plăcere era pentru noi de a ne coborî din corabie și de a călcă pământul țeapăn sub picioare. Era pentru noi, corăbierii, ca o zi de sărbătoare, când puteam să gustăm un prânz liniștit, întinsî la umbră, pe iarba verde. Insă ocaziunile de acest fel erau aşa de rare încât uneori ne coboram chiar pe

țărmuri pustii și necunoscute, fără de a purtă cea mai mică grija de primejdiile ce ni se puteau întâmplă.

„Intr'o zi dar, trăgând cu vasul la coasta unei insule nelocuite din mările Africei, mi se făcù tare dor de a vedea de aproape și de a pipăi cu piciorul iarba câmpului. Cerui atunci voe dela căpitanul corăbiei ca să mă dau jos la mal și să petrec câteva ore pe uscat. Matrozii, tovarășii mei, nu prea aveau încredere în acele locuri necunoscute, și abia găsii unul dintr'însii, un American înalt și uscat, cu barbă dar fără mustați, care primi să mă însoțească în călătoria mea pedestră. Luarăm cu noi o spață grasă de râmător afumat, o butilcă cu vin din cel mai bun, un ulcior cu apă proaspătă și cu aceste merinde, ne pornirăm veseli către mal.

„Când mă simții, eu unul, pe uscat, de bucurie și chiind trăsei un pui de danț românesc, o corăbească vîrtoasă de Galați; iar tovarășul meu, Americanul, văzând aşa, începù și el să tropote în fața mea, jucând soarte serios și pe țăcăneală un danț englezesc ce se chiamă «*Gig*». Danțul însă ne făcù gol la inimă și îndată ne veni în gând să găsim un adăpost de soare ca să ne așternem masa. Eu căutam cu ochii în dreapta și în stânga; mi

se pornise, biet, mințile cu dor către răcoroasele dumbrăvi din lunca Siretului ; acolo, în insula cea pustie și prigorită de soarele african, abia se zăriau câțiva copaci din aceia cu ramurile înalte și șuie, care se chiamă *palmi*, și niște tuși sălbatic, pe unde mai totdeauna cuibează șerpii cei veninoși cu plesnitori la coadă și alte fiare urâcioase.

«Pe câmpia seasă, văzuram însă un ce negru și rotund, despre care nu ne prea puteam da seama. Stăturăm câtva la înndoială dacă ne vom îndrepta sau ba către acel punct necunoscut, care, dreptul lui Dumnezeu, ne cam punea la îngrijare ; dar Americanul meu scoase un ochian din buzunar și, îndreptându-l către acel punct, văzurăm curat și lămurit că obiectul bănuit nu era altceva decât un butoiu de lemn, așezat în mijlocul câmpiei.

— «E un poloboe !» — strigai eu cu bucurie, vorbind moldovenestă, pare că fi fost chiar în portul Galațiilor.

— «O ! o ! Poloboc !» — repetă Americanul de mai multe ori cu mirare și din minutul acela, el nu mă mai chiemă altfel pe nume decât Poloboc. În urmă, matrozii ceilalți săcură toți ca dânsul, și iată cum, iubite amice, mi-a rămas numele de Stancu

Poloboc, de care nu mă plâng cătuși de puțin.

«Fie dar Poloboc! Noi alergarăm îndată până la butoiul cel minunat și acolo, la umbra lui ne și aşezarăm ca să ne facem prânzul. Rezemați amândoi de doagele lui, cercuite, desertarăm veseli butelca de vin, îmbucând și din spata afumată. Lumea ni se păreă toată a noastră, și crez că în palate de marmură și pe covoare de mătase, n'am fi trăit mai fără grije decât la umbra butoiului, pe iarba cea verde.

«Dar pe când noi gustam aşa dulci și liniștite plăceri, un mare pericol ni se pregătiă. Se vede că mirosul mâncărilor și răsunetul veselelor noastre cântări deșteptară pe un tigru, mare și flămând, care dormiă ascuns sub un tufiş învecinat. Fiara cea sălbatică, semănând la trup cu o pisică uriașă, la păr galbenă și vărgată cu negru, se sculă binișor din locul unde era pitită, se furisă printre bălării și pe tăcute se apropie de butoiul nostru. Ajunsese foarte aproape, când noi auzirăm fâșâind în dosul butoiului. Ne scularăm deodată în picioare, trântind jos talere și pahare, și când deterăm cu ochii de acea groaznică dihanie care sticliă privirea ei încruntată asupra noastră, inima în noi se făcuse cât o gămălie de ac; tot săngele ne pierde din față; părul ni

se ridică vulvoiu și ne crezurăm mai mult morți decât vii. Cu noi armă n'aveam. Fiera răcnià cu turbare, rânjià și-si arătă colții. Butoiul singur ne despărțià de dânsa.

«Ce să facem? Incotro s'o apucăm?

«Tigrul lungì pasul ca să ne ajungă; noi ne strecurarăm împrejurul butoiului. El începù să iuþească, dând ocol polobocului; noi alergarăm mai tare în jurul lui. Si astfel, noi înainte și tigrul dupe noi, ocolirăm de mii de ori butoiul. Nici dânsul nu ne putea prinde; dar nici noi nu putteam scăpă. Începusem a crede că soarta ne-a osândit la groaznica pedeapsă de a ne petrece de aci înainte toată viaþa, dând mereu raite și târcoale în jurul butoiului, cu tigrul după noi.

«Vai! ce viitor de spaimă! — ziceam noi în mintile noastre, turbate de frică și de osteneală.

«Dar se vede că și tigrului i se urîse cu această goană rotocolită, întocmai ca alergătura cailor când treieră la arie. El deodată se opri în loc, și cugetând un minut, se repezi să sară drept d'asupra butoiul ca să ne ajungă îndată pe partea cealaltă. Dar, cum drese, cum făcu, că sărind, i se acătară labele de dinainte de buza butoiului, care era desfundat. Greutatea fiarei îl făcu să se clatine și să se povârnească în par-

tea ei. Noi atunci, (pare că cerul ne-a lumenat) răsturnărăm polobocul cu fundul în sus, tocmai d'asupra tigrului ce sta acățat de buza lui, și fieara rămase sub butoi, ca un șoarece prins în cursă. Atunci amândoi sărîrăm pe fundul vasului și ne propârirăm din toate răsputerile d'asupra lui, ca nu cumva lighioana înfuriată să-l ridice de odată în sus și să scape dela închisoare.

«Tigrul răcnià cu turbare și se zvârcolià amarnic între doagele polobocului, izbind într'insele cu capul, cu labele, cu coada, cu ce puteà. Noi apăsam d'asupra cât ne stà prin putință, gândindu-ne acum că ne-a ajuns altă nevoie ; căci într'adevăr, ceeace câştigasem erà numai o schimbare de osândă. În loc să dăm veșnice ocoale butoiului, acum ne vedeam siliți să stăm toată vieața d'asupra lui, proptindu-l ca să nu se miște.

«Dar norocul ne mai ajută și în rândul acesta !

«Din multele suceli și învârteli ale tigrului de desubtul polobocului, coada lui cea lungă și stufoasă scăpă deodată pe gaura cepului ce erà dat la fund, și ieși ca un pămătuf la iveală. Când văzurăm noi aşa, tovarășul meu se prinse cu amândouă mânele de dânsa, și eu de el, și cu mul-

tele noastre silințe, cu multă nevoie, o trăserăm toată afară pe gaura cepului.

«Ce mai coadă! par că era un șearpe flocos, cu dungi galbene și negre, săpoi lungă, să te fi încins de două ori cu dânsa! D'ăș fi putut atunci să o retez dela curmătura ei, negreșit că aş fi păstrat-o și până acumă.

«Americanul însă și eu, ne gândirăm atunci într'altfel. Si să vezi că rău nu ne-am gândit. Ce nu-i dă omului în cap la vreme de nevoie!

«Văzând aşa lungime de coadă, ne apucărăm s'o înodăm de vreo două-trei ori și, făcând astfel dintr'însa un câtă mai ghemul, mult mai gros decât vrana prin care ea ieșise, izbutirăm de a lega pe tigru de butoiu.

— «Urra !!!» — strigarăm atunci amândoi cu o nespusă veselie, și sărind jos de pe butoiu, p'aci ne fù drumul! O luarăm la fugă cât ne țineau picioarele și apucărăm drept către corabia noastră.

«Tigrul smuncì atunci butoiul și își scoase capul la lumină; dar trupul lui rămase jumătate în fundul vasului, încât abia putea să se miște din loc. Scăpând la sănătoasa, noi ne întorceam ochii din când în când spre dânsul, ca să râdem de turbarea lui, căci de câte ori voiă să facă o miș-

care, el simțiă și auziă polobocul rosto-golindu-se și hodorogind în urma lui.

«Când în sfârșit ne văzurăm noi în corabie și tigrul urlând la mal, eu, simțindu-mă atunci în largul meu, râdeam din băierile inimii și pisând pumnii, după obiceiul nostru românesc, strigam în gura mare :

— «Sâc, tigrule, săc ! Sâc, că te-am păcălit !».

«Iar Americanul meu, și toți matrozii după dânsul, însirați d'a rândul pe coverta corăbiei, repetiau cu hohote de râs : — Poloboc ! poloboc !

«Atunci și eu, văzând că cu meșteșug am scăpat de primejdie, ziceam românește :

Poloboc nu-i dobitoc!
Poloboc e cu noroc !“

Iată istoria tigrului păcălit pe care mi-a povestit-o râzând amicul meu dela Galați.

Râdeți și domnia-voastră, dacă vă este pe plac !

Zece basme mitologice

I

EPITEMEU ȘI PANDORA

O ceartă mare se scornise între Zevs și oameni. Titanul Prometeu, cel cu minte multă, ținea cu aceștia și-i învăță să nu facă pe placul noului zeu, ce coprinseșe cu sila stăpânirea tatălui său Cronos.

El le zise : — «Măi oamenilor ! acest Zevs e lacom de avuții și de daruri ; dacă voi, când înjunghiați vite în onoarea lui, i le veți încchină cu totul, apoi să știți că veți ajunge în curând să dați de capăt tuturor turmelor voastre, oricât de numeroase ar fi. Aide mai bine să facem cu Zevs o toc-meală pentru ca și voi oamenii și el, să vă

bucurați de căte o parte din vitele jertfite în *ecatcombe*, adică cu sutele, pe altarele zeilor».

Atunci el alese din cirezi un bou mare și frumos, îl înjunghiè și făcù dintr'însul două părți. Într'una puse vintrele și carnea, și le învelì în pielea boului; în cealaltă aseză numai oasele bine înfășurate în grăsime. Apoi zise lui Zevs aşa: «Alege-ți partea ce vei voi, cu hotărîre că cea pe care vei pune acum acum mâna, să rămână în totdeauna pe seamă-ți».

Zevs se lăcomì și întinse pe loc mâna la partea unde lucià grăsimea; dar când văzù că sub dânsa erau numai oase, foarte tare în sine se mânie. Cu toate acestea însă, din, acea zi înainte se făcù datină ca, în sacrificii, oamenii să închine zeilor numai oasele și grăsimea dela victime.

Ca să-și răsbune pe seminția muritoare a oamenilor, Zevs hotărì să nu le mai trimită jos pe pământ focul cu care el îi dăruia mereu mai înainte, și astfel îi lăsă în mare lipsă, suferind foarte de ger, de întuneric și de foame. Dar Prometeu se repezi în cer, răpi de acolo foc, îl ascunse în țeava unei trestii, și il aduse oamenilor înapoi.

Când Zevs află una ca aceasta, el se înfuriè aşa de tare încât asvârlì cu trăznetul

în Prometeu și trimise pe credinciosul său vestitor Ermes ca să-l prință, să-l ducă tocmai pe piscurile sterpe ale muntelui Caucaz, și acolo să-l ferece de stâncă cu cătușe țepene de fier, punându-i streajă un vultur care să-i sfâșie mereu inima cu clonțul său ascuțit.

Dar nici cu atât nu se împăcă Zevs; el mai scornă și un mijoc de a munci pe bieții muritori. Își aduse aminte că Prometeu îi povătuise și-i indemnase să nu primească nici un dar dela zei și le lăsase cu dânsii pă frate-său Epitemeu, ca să le poarte de grijă și să-i ferească de vicleniile fiului lui Cronos.

Atunci Zevs se gândi într'astfel: «Seminția omenească nu știe până acum ce este nici boala, nici durerea, nici certurile, nici răsboiul, nici surțișagurile, nici trădarea; căci toate aceste reale le ține închise Epitemeu într'o cutie pusă sub bună pază. O să fac ce voi face că ele să scape de acolo și să umple pământul de mișelii și de nevoi».

Îndată chemă pe Efestu, meșterul focului, și-i vorbi așa: — «Să-mi gătești un ce minunat, cu care zeii au să dăruească pe oameni. Să iei țărână și să plămădești cu dânsa un chip de femei. S'o faci cât mai frumoasă la vedere; dar să bagi într'insa

o fire rea, pentru ca dânsa să-mi răzbune de câte rele mi-au făcut mie oamenii».

Efestu luă țărână și plămădi, după cum i se spusesese, un chip frumos de femeie. Zeița Atena o îmbrăcă cu o rochie minunată și pe cap îi puse o cunună, de unde atârnă o maramă ca pânza păianjenului, de abia îi ascundeă umerii și peptul, alb ca zăpada. Ermes o învăță un grai plin de farmec și suflă într'insa un cuget nesățios și neastâmparat, pentru că să știe a înduplecă și a atâță pe neamul omenesc. Apoi Efestu o duse în adunarea zeilor, și toți rămăseră încântați de frumusețile ei.

Atunci Zevs luând-o de mâna, o dete lui Epitemeu, și-i zise așa : — « Știi ceva ? M'am gândit că voi oamenii sunteți, biet, împovărați de muncă multă pe pământ, și că vă lipsește o ființă care, prin dulcele ei desmierdări, să vă pună inima la loc după atâtea grele osteneli. De aceea noi zeii nemuritori ne-am îndurat de soarta voastră, și, spre a vă aduce o blândă alinare, iată, vă dăruim această mângâioasă ființă a femeii pe care am și numit-o *Pandora*, fiind că este înzestrată cu toate darurile».

Epitemeu, cel cu mintea târzie, uimit de frumusețele Pandorei, uită povetile fratelui său, și împreună cu dânsul toată seminția muritorilor se amăgi de cuvintele lui Zevs

și primì darul, care îi fermecà pe toți, în-dată ce dau cu ochii de dânsul. Dar, vai ! bucuria nu le ținù mult.

Pandora, nesățioasă de a ispiti toate, vă-zuse o cutie mare, pitită mai cu îngrijire decât orice alte avuții, în bașca cu comorile lui Epitemeu. Îi ardeà inima să știe ce va fi într'însa. Deci, într'o zi se furișă de soțul ei cel prea lesne încrezător, și ridică capacul cutiei.

Deodată scăpără dintr'însa cu grămada, ca niste iesme pocite, certurile și bătăile, nevoiele și boalele, hoțiile și turbările, gri-jile și necazurile toate.

Coprinsă de spaimă, abia apucă ea să lase repede capacul în jos. Pe fundul cu-tiei rămăsese, pitită, doar numai speranța. De aceea, abia dacă cu dânsa se mai poate mân-gâia uneori sărmana omenire de câte rele a răspândit pe pământ nesocotita Pandoră.

II

BRIAREU

Mare nemulțumire eră în palatele Olim-pului, locaș al zeilor nemuritori, de când Zevs biruise pe zeii cei bătrâni și se așe-

zase cu sila pe scaunul împăratesc al tatălui său Cronos.

El ținea acum în mânele sale trăznetul ; sub picioarele lui zacea grămădite tunetele și fulgerile, și toți zeii rânduți împrejururi, tremurau de frică dinaintea puterii și măririi lui.

El le impunea însăcinări grele și le vorbiă tot aspru, voind prin astfel de purtări străsnice să intemeieze domnia lui fără cumpăt peste toți zeii de pe uscat și de pe mare.

Toată ziulica, agerul lui vestitor Ermes trepădă în sus și în jos, ca să ducă în toate părțile poruncile sale ; căci Zevs voiă ca toată firea să-i fie de o potrivă supusă, și nu-și mai aducea cătuși de puțin aminte de timpul pe când și dânsul era slab și fără putere.

Atunci se auziră din partea zeilor pământului și ai mării suspine și șoapte înfundate de nemulțumire, și ei toți se adunară la un loc ca să se sfătuească.

Poseidon, împăratul valurilor întunecate, înăltă mai întâi glasul și vorbi așa :— «A-sculați-mă pe mine, voi, Ero și Ateno ; hai, să ne răsculăm împotriva lui Zevs și să-i arătăm că el n'are nici un drept de a ne strășnici pe noi ! Vedeți bine cât de rău se poartă de când i-a încăput puterea în

mâni. Nu-și mai aduce de loc aminte că tot noi l-am ajutat în răsboiul ce a avut cu tatăl său Cronos; iar după ce l-am făcut să iuvingă, el tocmai pe soții lui cei mai puternici îi nedreptășește mai tare, Pe Prometeu, titanul binefăcător care a dat focul înnapoi muritorilor și i-a scăpatde groaznicele urgii ale gerului și ale foamei, iată că a pus să-l ferece pe piscurile sterpe ale Caucasului. Deoarece nu i-a fost teamă să lăntuească într'astfel tocmai pe un titan, bagă bine de seamă, Ero, să nu-i abată într'o zi de mânie, ca să te nenorocească mai rău și pe tine!»

Atena vorbì atunci într'astfel : — «Înțelepciunea lui Zevs i-a părăsit mințile ; toate faptele sale sunt numai viclenii și trădări. Ce mai aşteptăm ? Hai să-l prinđem și să-l ferecăm țeapăn ca nu doară să ajungă cерул și памантul a fi cu totul prada luptelor și a бătăilor».

Deci se jurară cu toții ca să nu mai rabde asupririle lui Zevs, și după ordinul lor Efestu făuri niște cătușe uriașe, cu care să-l ferece îndată ce somnul greu i se va lăsă pe pleoape.

Dar zeița Tetis, ascunsă în peștera ei de mărganeanuri din fundul mărilor, auzise cuvintele lui Poseidon și ale Atenei. Ea se înălță de pe mare ca o ceată alburie și

se asternù în genunchi dinaintea tronului lui Ževs. Ii îmbrătișă picioarele și-i vorbì așa : — « Ascultă-mă și pe mine, o Zevs ! Zeii nemuritori tremură de frică dinaintea puterii tale ; dar ei sunt amărîți de vorbele-ți aspre și de strașnica-ți purtare ; ei zic că înțelepciunea a părăsit mintile tale, și că faptele-ți sunt numai viclenii și trădări. Mai asculă-mă încă, o Zevs ! Efestu a făurit cătușe uriașe ; iar Era și Poseidon, împăratul mărilor și fecioara Atena s'au jurat că te vor ferecă îndată ce somnul greu se va lăsă pe pleoapele tale. Dă-mi voie să-ți aduc acì pe Briareu, uriașul cu o sută de mâni, ca să te apere la nevoie. Cât va fi el lângă tine, n'ai să te temi nici de mânia Erei, nici de a lui Poseidon. Dar, îndată ce va trece primejdia, adu-ți aminte o Zevs, ca să stăpânești cu blândețe și cu dreptate, căci cel ce voește a domni, nesocotind binele și iubirea supușilor săi, acela zile lungi de domnie nu are. Apoi iar nu uită că a celora care ți-au dat ajutor, nu se cade să le faci ca lui Prometeu pe care l-ai ferecat pe stâncile Caucazului. Va veni poate o zi când voiu cere și eu cevaș pentru fiul meu Achileu, adu-ți aminte că eu te-am scăpat de cătușele lui Efestu ».

Zevs răspunse cu omenie, și vorbì așa : — « O Tetis, grăbește și adu-mi încoace pe

puternicul Briareu ca să mă apere cu suta lui de brațe; iar pentru cele ce mi-ai spus, să nu aibi nici o teamă, căci Zevs nu va nesocotî povața ta cea bună, și ceilalți zei nu vor mai avea cuvânt de aci înainte de a se plânge de strășnicia mea și de vorbele mele aspre».

Atunci Tetis chemă pe Briareu ca să iasă din băierile pământului și să vină întru apărarea lui Zevs. Uriasul se arătă în palatele Olimpului și îndată toți zeii începură a tremură, când îl văzură alături cu Zevs, care acum se răsfăță în puterea sa.

Cu toate acestea, el le vorbi într'astfel: — «Ascultați-mă bine, voi, Ero, Poseidon și Ateno! Eu, ale voastre planuri le cunosc; știu că aveați de gând să mă puneti în lanțuri, ca să scăpați de relele mele purtări. Dar să nu aveți nici o temere. Fiți de aci înainte totdeauna cu voie bună la îndeplinirea înțeleptelor mele voinți și vă jur că nu veți mai avea cuvânt a vă plângă că Zevs este un domn crnnt și viclean».

Așa se făcù iar pace, în cer, pe mari și pe pământ.

III

DEUCALION

De pe scaunul său, înnălțat pe muchia înnorată a Olimpului, Zevs privi la fiili oamenilor și-i văzut pretutindeni dedați cu patimile, fără a purta cătuși de puțin grija dreptății. În inimile lor răutatea crescuse mereu; iar, spre a îmbuna pe zei, ei închipuise un nou soiu de înjunghieri și de sacrificii, care mohorîse pământul cu sânge.

Departate, în văile adânci ale Arcadiei, fiili lui Licaon își petreceau viața numai în ospețe și, în necumpătata lor rătăcire, vorbiau vorbe nesocotite și nelegiuite chiar și despre Zevs. De aceea Zevs se coborî însuși de pe scaunul său și se duse să vază de mai aproape faptele și traiul lor.

Soarele era pe scăpatat, când un biet unchiș bătrân se apropie încetinel de porțile cetății Licosura. Pletele lui cărunte îi atârnau pe umeri, și barba lui, albă și deasă, ascundeau trențele de pe dânsul. Sosia greu și cu anevoe unchișul, cu toiagul în mâna, trăgând cu urechea la chiotele de veselie ce se auziau din depărtare.

El ajunse în sfârșit până în piața cea mare a cetății; acolo, fiili lui Licaon se

grămadiră îndată împrejurul lui, vorbindu-i aşa : — « Ei ! bine ai sosit unchiasă bătrân ! Tu trebuie să ştii multe. Ei ! ia să vedem ! Ce ai să ne mai spui ? Nu cumva ai să ne povesteşti de pe când a răsărit pământul din băerile lui Haos ? Căci de bătrân ce eşti, tu trebuie să fi şi fost atunci de faţă ! ... »

Şi, bătându-şi joc într'astfel de unchiasă, ei îl puseră să şază pe jos, lângă masa lor cea mare. Apoi îi ziseră : — « Azi noi am înjunghiat o mulțime de victime, lui Zevs. Te-ai nimerit tocmai bine, ca să capeţi şi tu o părticică din ospăţul nostru ».

Atunci umplură cu vârf o strachină cu cărnuri de om şi i-o întinseră ; căci vârsând sânge omenesc ei socoteau că vor face mai pe placul zeilor.

Dar unchiasul asvârlî cât colo strachina mohorîtă şi deodată se ridică voinic în picioare. Semnele bătrâneţii pieriră de pe faţă lui aprinsă, iar focul care scăpără dintr'insa, încinse şi mistuì într'o clipă pe fiili lui Licaon. Căci acela ce se arătase lor era însuşi Zevs şi trăznetele lui îi făcuse praf şi cenuşe.

După aceea, Zevs se întoarse în Olimpul său şi, de mânios ce eră, făcù semn apelor să se reverse pe d'asupra pământului şi să înnecे pe fiili oamenilor, ca să-i pedepsească de multele lor nelegiuri.

Austrul suflă atunci cu turbare ; nori întunecoși și îndesați cu ploae, veniră mereu de se asternură în voia lor peste tot cerul, căci vânturile de miază-noapte, cari risipise ceața și abureala pământului, stau strâns fericate în fundul temnițelor. Deci, începând cerul a turnă șiroae în cât și văi și dealuri, totul pe pământ era înnecat ; râurile, covârșind matca lor, se revârsară peste câmpii, și apele lor se ridicară mereu până la coastele munților.

Dar pe o culme de munte din țara Ftiei, își avea casa lui, Deucalion, fiul lui Prometeu. El, de acolo de sus, se uită cum creșteau mereu apele împrejururi ; când însă, ele ajunera să acopere văile dela poalele muntelui, Deucalion chemă pe soția sa, pe Pira, fata lui Epitemeu, și-i vorbi aşa : — « Iată că ne-au sosit zilele prevestite odioasă de tatăl meu, de înțeleptul Prometeu. Gătește tu chivotul lucrat de mine, și pune într'insul merinde îndestule pentru cât timp va ține potopul pe pământ. Colo în depărtare, tocmai pe stâncile Caucazului, Prometeu stă ferecat cu cătușe de oțel și un vultur fi sfâșie mereu inima ; dar, pe nedrept ; căci iată, cuvintele lui s'au împlinit. El de demult spusese că răutatea oamenilor are să aducă pe pământ o groazănică vârsare de ape. Orice ar fi, nici însuși

Zevs nu poate face alta decât ceeace este ursit de către unul, și mai mare decât dânsul, și pe care ei, vrând nevrând, trebuie să-l asculte».

Pira făcù îndată precum îi spusesese Deucalion, și umplù chivotul cu de toate. Ei așteptară până ce apele, suindu-se aproape de culmea munților Ftiei, scăldară poalele vasului pregătit de Deucalion. Atunci peștii se strecurau în not printre vîrfurile bătrânilor ulmi din codri și plutiau alături cu buștenii noduroși de stejar, iar leșurile de oameni înnecați se clătiau și se rostogoliau pe fața apelor. Deucalion, din corabia sa, vedeà cu groază cum acele chipuri învinește de voinici, de copile și de prunci, ieșiau uneori la iveală pe d'asupra valurilor ce spumegau în clocone, și apoi îndată se afundau în sâmul lor.

Opt zile dearândul chivotul fù purtat pe ape d'asupra celor mai înalte plaiuri, și toți fiile oamenilor pieriră, afară numai de câțiva, foarte puțini, cari-și găsise adăpost pe câte un pisc mai semet de munte. A noua zi, corabia se opri pe muchea Parnasului, și Deucalion, împreună cu soția sa Pira, puseră din nou piciorul pe pământul care acum era cu totul pustiit.

Cu încetul și treptat, valurile se scurseră prin văi, iar peștii și lighioanele de mare

rămaseră atârnate de crăcile copacilor. Pe cât poate să coprindă ochiul, nu se mai zăriă împrejur nici o vieață, osebit numai de vulturi cari dau roată pe cer, până ce se repeziau la stârvuri.

Atunci Deucalion se uită lung la Pira, și pe amândoi îi coprinse o jale adâncă. El spuse atunci soției sale : — «Cine știe, soro, de vor mai fi rămas și alți fii de oameni decât noi pe pământul acesta ? Șăpoi iar, cine știe când ne va sosî și ceașul nostru ! Atâtă numai putem ști că cel atotputernic, care a năpustit potopul asupra oamenilor, să a indurat de a ne scăpă zilele noastre. Hai ! să-i clădim un altar și să ne închinăm la dânsul, în semn de mulțumire !»

Indată clădiră altarul și Zevs ascultă cu plăcere rugăciunea lui Deucalion. De aceea se pomeni deodată dânsul în fața lui cu trămisul lui Zevs, cu Ermes, care îi vorbi așa : — «Cere tu acum ce vei voi, și cerearea ta va fi împlinită, fiindcă numai la tine, dintre toți fiii oamenilor, a dovedit Zevs o mâna curată și o inimă fără de pată».

Deucalion se închină dinaintea lui Ermes și îi spuse așa : — «Pământul acesta a rămas tot pustiu. E păcat de dânsul ! Noi nu-ți cerem altceva decât să se iveaseă din nou oameni pe dânsul».

Ermes îi răspunse într'astfel: — «Fie-vă pe plac ! dar să vă acoperiți fețele cu ves-mintele voastre și, umblând tot mereu înainte, să asvârliți în urmă, oasele mumei voastre !».

După aceasta, Ermes sbură către locuința lui Zevs, și Deucalion rămase pe gânduri, cugetând la cuvintele zeului ; dar, înțelept fiind ca și tatăl său Prometeu, el pricepând că mumă-sa trebue să fie însăși țărâna pământului, și că, coborînd de pe Parnas, n'aveau alta de făcut decât a aruncă pietre în urma lor.

Așa și făcură ; iar pietrele pe care le asvârliâ Deucalion se făceau îndată bărbăti, și cele pe care le asvârliâ Pira, se făceau femei, și astfel răsărî pe lume o seminție nouă de oameni, cari nu cunoșteau pe părinții lor.

Soarele ieși iarăși pe cer și cu căldura sa dogorî și înțeleni huma cea jilavă ; de atunci înainte, oamenii avură a se luptă cu munca cea anevoieioasă, cari nici până acum nu s'a mai ușurat pe pământ. De aceea, traiul omului a rămas a fi greu și silnic, ca și piatra din care dânsul se născuse.

După ce mai trecură ani la mijloc, Deucalion și Pira făcură copii, al căror neam a stat cu locuința în munții din Ftia. Din

fiul lor Elen s'a prăsit poporul viteaz al Elenilor, iar din fata lor, Progenia, s'a născut Aetliu care în viața lui a făcut multe sapte minunate și al cărui fecior, frumosul Endimion, doarme dus pe colnicul din Latmos.

IV

PATIMELE DEMETREI

Persoana cea frumoasă se jucă cu alte fete, soațe ale ei, pe câmpia Etnei din fericița țără a Siciliei. Ea era fata mult iubită a mamei Demetre, pe care toată lumea o cinsti; căci mama Demetra era către toți bună și dănică; iar decât fiică-sa Persoana nici o fată nu era mai veselă și mai voioasă.

Așa dar, ea se jucă cu veselele ei soațe culegând flori de pe câmpie și impletind cu ele cunune ca să împodobească lungile lor cosițe. Adunase ele o mulțime de roze, de șofrânei, de viorele, de crini și de zambile de pe pajiștea cea zmălțuită, când Persoana zări în depărtare un stuf îndesat de ghoicei înfloriți ca prin minune; erau o sută de aceeași tulpină și răspândiau un

miros îmbătător prin cer, pe mare și pe pământ.

Ea se repezì în grabă ca să culeagă minunatele flori ; dar, de odată se crăpă și se deschise țărâna dinaintea ei, și dintr'insă ieși un car poleit cu patru telegari negri ca tăciunile. În car eră un bărbat cu chip mândru dar posomorît, pare că fața lui nu știă ce e zâmbetul, nici inima lui ce e bucuria.

Intr'o clipă el sărì jos din car, prinse în brațe pe Persefona, o suì alături cu dânsul, și, dând biciu cailor, se făcù cu totul nevăzut în adâncul pământului.

Când sosiră fetele la acel loc, stuful cu ghiocei eră în ființă, dar soția lor Persefona pierise : ele o căutară în toate părțile, pe câmpia Etnei, cu gândul că se va fi pitit undeva ; dar, nu o putură găsi nicăieri până Tânziu inserat ; atunci întorcându-se, de voie de nevoie, spre casă, ele trecură mai întâi pe la mama Demetra ca să-i spună că nu pot ști ce se va fi făcut fiică-sa, care a pierit fără veste dintre ele.

Mare jale coprinse pe mama Demetra, când se află una ca aceasta. Ea îndată se îmbrăcă cu veșminte de lână neagră, luă în mâini făclii aprinse și se duse să caute pretutindeni pe fiică-sa, Persefona, alergând pe câmpi și peste ape, din ochi lă-

crămând și pe toți întrebând dacă nu cumva a văzut-o cineva. Dar nimeni nu știa să-i răspunză ce se făcuse fata ei.

Tocmai după șase zile ea se întâlni cu Ecata, doamna lunei, și cercetând-o și pe dânsa, Ecata ii zise: — «Glasul îl-am auzit, strigând pare că ar fi răpind-o cineva; dar cu ochii nu am văzut-o și nu știu unde va fi dusă».

Mama Demetra își urmă calea înainte. Merse cât merse și se întâlni cu Elios, domnul soarelui și-i vorbî așa: — «Elios, fătul meu, tu care cu făclia soarelui le vezi toate pe pământ, nu cumva vei fi văzut tu pe fiică-mea Persefona? Spune-mi adevărat, Elios, fătul meu!»

Lui Elios i se făcù milă de multa ei durere, și-i răspunse așa: — Ba am văzut-o, mamă Demetro Hades, împăratul Iadului, a răpit pe fiică-ta Persefona, ca să o ia de soție și să o facă împărăteasă peste țara cea adâncă și întunecată din fundul pământului».

Cât era de întristată biata mama Demetra, ea însă nu-și putu stăpâni mânia, când află una ca aceasta; de atunci înainte hotărî să nu îi mai calce piciorul în palatele de pe culmea Olimpului pe care Zevs, împăratul cerului, și le înălțase în nori d'asupra țării Tesalieei, fiindcă ea

pricepuse îndată că numai cu voia lui Zevs îndrăznise domnul Iadului să fure pe fiica-sa Persefona.

Se coborî dar la vale de pe muntele Olimp și apucă rătăcind o cale lungă. Tocmai către seară, pe când soarele începe a se ascunde în tasul său de aur din dosul dealurilor tivite, ea ajunse la porțile cetății Eleusis. Acolo șezù jos lângă o fântână a cărui apă prefirîndu-se prin iarba deasă, se scurge înr'un iaz limpede, umbrit de un măslin cu frunziș stufoș.

Tocmai atunci veniau după apă, voioase și cu urcioarele pe creștet, fetele lui Keleu, domnul din Eleusis. Ele văzură la fântână pe mama Demetra și, cu toate că nu o cunoșteau, înțeleseră de pe portul și de pe fața ei, cât de tare eră amărîtă biata bătrână.

O întrebară cu blândețe dacă nu pot cumva să-i fie de vreun ajutor. Mama Demetra le mulțumî și le povestî că a pierdut o fată, pe care a căutat-o peste tot locul și nu a putut-o încă găsi. Atunci fetele deteră curând fuga acasă, ca să ceară dela părinți voie să le aducă ca oaspe pe biata babă străină și se întoarseră îndată, sprintene și vesele, îndărăt și-i vorbiră aşa: — «Hai ! vino cu noi acasă. Tata, mama și noi toate îți vom da ce-ți va trebui și

vom face ce ne va sta prin putință ca să-ți ușurăm durerea».

Mama Demetra se înduplecă de mân-gâioasele lor cuvinte. Keleu și soția lui o primiră cu voie bună în casa lor. Dar și dânsa le fu întru toate de aşa mare ajutor, încât nu numai neamul lui Keleu, ci întreagă cetate se bucură și se lăudă mereu de bunătatea și de înțelepciunea mamei Demetre. De aceea, se hotărîră cetățenii să ii înalte, cu cheltueala lor și numai pe seama ei, un mândru locaș, pe o măgură înaltă, chiar în mijlocul cetății.

Acolo trăi, timp de un an, Demetra pre-țuită și lăudată de toți, dar ascunzând mai adesea în taina singurătății, mâhnirea și dorurile inimei sale. Ea luase la dânsa, ca să-l crească și să-l învețe, pe Triptolem, unicul fecior al lui Keleu.

Insă copilul, de bine ce-l îngrijijă noua sa dădacă, ajunse a o iubi mai mult pe dânsa decât pe mama lui cea adevărată. Dintr'aceasta, soția lui Keleu prinse pică asupra mamei Demetrei și ceru să ia înapoi dela străină pe copilul de suflet, care numai dânsul mângea ceva pe Demetra de pierdere fiicei sale.

Scornindu-se atunci o ceartă între amândouă muierile, mama Demetra se supără foarte și se porni cu mare urgie asupra lui

Keleu și asupra tuturor oamenilor cari nu știuse să prețuească îndestul bunătățile ei.

Din minutul acela, toate rodurile pământului purtară blestemul mamei Demetre ; pomii nu mai dau rod ; holdele nu se mai împodobiau cu spicuri ; iarba și florile nu mai răsăriau pe câmpii. Tărările erau sterpe și înțelenite. Oamenii și vitele pieriau de foamete și de lingoare. Nici zeilor nu mai avea cine și ce să le încchine.

Atunci Zevs, ingrijat, de pe culmea muntelui său din Tesalia își aruncă ochii pe pământ și văzù că totul avea să piară de pe fața lui, de nu va găsi curând un mijloc ca să împace mânia și durerea mamei Demetre.

Îndată trimise pe vestitorul său, pe Ermes, în Iad, la împăratul cel aspru și posomorit ca să-i facă cunoscut că trebuie neapărat să lase pe Persefona a se întoarce la mama sa Hades nu cutează a se împotrivi, dar Persefona ii era și lui dragă, și el nu voia să o piardă cu totul ; de aceea, ii dete să mănânce câteva boabe dintr'o rodie minunată, știind bine că, dacă dansa va gusta, ii se va face dor de dansul și se va întoarce bucuros la el.

După aceea, puse să înhame telegarii cei negri ca tăciunele la carul cel poleit.

Ermes se suî într'insul, alături cu Persefona, dete biciu cailor și, iute ca vântul și ca gândul, ajunseră la Eleusis.

Când sosiră la porțile cetății, Ermes dete drumul telegarilor ca să întoarcă la Iad, și pe la apusul soarelui plecă și dânsul către Olimp.

Persefona, rămânând atunci singură, se îndreaptă spre fântâna cea limpede unde zări șezând sub măslin, o femeie bătrână cu veșmânt de lână neagră. Ea pricepù că aceea trebuie să fie mama ei, care o dorîa și o jălià neîncetat. Când sosi aproape de dânsa, mama Demetra auzì o șoptă în preajmă-i, ridică ochii în sus și văzù pe însăși Persefona dinaintea ei.

Cine poate să spună cu ce bucurie o strânse la pept și o sărută? Fericirea mamei era poate acum și mai mare de cum ii fusese mai înainte mâhnirea. O mângâia, o desmierdă, o cercetă despre toate ce i se întâmplase, și simțià că o vieață nouă i se deșteaptă în inimă.

Pe când o sărută și o mângâia, ea îi zise aşa: — «Acum, fata mea, copila mea dorită, tu ești iarăși a mea, și cu mine voi să rămâi pentru totdeauna. De acum înainte voi ști să te feresc de răpitori și urgisitul acela de Hades nu te va mai prinde în întunecoasa lui împărătie».

Dar Persefona îi răspunse: — «Ah ! mamă, taci ; nu mai vorbì aşa. Eu nu pot să rămân pentru totdeauna cu tine, căci până nu m'a ridicat Ermes din Iad, soțul meu mi-a dat să gust niște boabe dulci de rodie și m'a legat cu acest farmec ca să mă întorc la dânsul peste nouă luni de zile. Și drept să-ți spun mamă, nu-mi pare rău, căci, deși el nu râde, nici zâmbește, deși totul e întunecos în locașul lui, dar cu mine e bun și bland, și numai când sunt cu dânsul se simte îmblânzit. Să nu-ți pară rău mamă ; el s'a făgăduit că în toți anii mă va lăsă să sed cu tine aci pe pământ nouă luni de zile ; iar trei le voi petrece cu dânsul în negrul locaș de sub pământ».

Prințaceste făgăduințe mama Demetra se simți și dânsa mângâiată ; iar pământul și rodurile lui se bucurără îndată de îmblânzirea ei. Pomii se umplură iarăș de rod ; iarba și florile împodobiră câmpii, și spicurile aurite începură iarăș a se îndesă pe holde, legănate de adierea călduroasă a verei.

Nouă luni de mulțumire și de îmbielșugare trecuă pe pământ, și după aceea, vestitorul Ermes veni cu carul cel poleit și cu telegarii negri ca tăciunile, ca să ia pe Persefona și să o ducă în ținuturile în-

tunericului. Atunci, ea își luă ziua bună dela mama sa, zicându-i : — «Nu plângе, mamă, și nu fii îngrijată de mine ; în lo-
cașul soțului meu sunt la adăpost și la
căldură ; el mă iubește și caută bine de
mine. E bun, și peste trei luni îmi va da
voie să mă întorc tot veselă aci pe pământ».

Mama Demetra își stăpâni inima rea și
se hotărî să aștepte cu răbdare timpul do-
rit al înapoerii.

Totuși, gândul ei adesea se repurtă cu
dor la zilele fericite când Persefona, copilă
voioasă, se jucă cu soațele sale și culegeau
flori pe veselele câmpii ale Etnei.

In răgazurile așteptării, retrasă în locu-
ința ei din Eleusis, ea își află mânăgierea
învățând cu mare taină și înțelepciune pe
Triptolem, copilul ei de suflet, cum să să-
dească, cum să crească și cum să îngri-
jească rodurile folositoare ale pămâtului,
daruri neprețuite ale zeiței Demetre.

Acele mărete și spornice învățături, pe
care zeiasca dădacă le împărtășise învăță-
celului ei, în templul dela Eleusis, chiar
și în intunericul nopții, la flacăra făclilor,
rămaseră printre popoare ca o datină sfin-
tită, și fură numite *Tainele Eleusine*.

V

POSIDON ȘI ATENA

Un oarecare Erechteu începuse să clădească o cetate pe un loc sterp și pietros dă lungul apelor Kefisului. El era părintele și căpetenia unui popor de mândri voini și cu toate că cetatea lui era încă mică și puțin arătoasă, dar în înțelepciunea sa, Zevs prevăzuse că ea are să fie într'o zi cea mai vestită din câte cetăți s'au înălțat aievea pe pământ.

De aceea, un zeu și o zeiță, adică Poseidon împăratul mărilor, și fecioara Atena, fica prea iubită a lui Zevs, se certau amândoi care din ei să dea numele său cetății lui Erechteu. Ca să curme cearta, Zevs hotărî o zi, pentru ca în fața adunării tuturor zeilor celor mari cari locuiau pe culmea Olimpului, să li se aleagă dreptatea.

Când venî acea zi, toți zeii se aşezară pe scaunele lor de aur, rânduite în cerc pe malul Kefisului. Mai presus de toate se înălță tronul lui Zevs, părintele zeilor și al oamenilor, și alături cu dâusul sedează zeița Era, soția lui.

Fiii oamenilor aveau voie să ridice ochii asupra lor, deoarece Zevs își lăsase o parte din fulgerile sale, iar ceilalți zei venise și

dânsii acolo cu totul lipsiți de strălucirile lor, care iau vederile, ca să fie față la judecata dintre Poseidon și Atena.

Acolo eră Febus Apolon, cu lira sa de aur în mână și cu chipul său bland și luminos; dar ochii lui nu scăpărau scânteie ca în ceasurile de mânie și de sulița lui, de care nu se pot feri sufletele înselătoare și limbile mincinoase, sta rezemată de scaun. Alături cu dânsul, sedează soru-sa Artemis, fecioara care-și petrece zilele vânând pe uscat fiarele sălbaticice și jucându-se cu zânele Nimfe prin stuful de pe malul râului Erotas.

Lângă Zevs se află Ermes, crainicul, care în adunări înnalță glasul în numele zeilor; tot Tânăr, tot sprinten și tot frumos, el ținează în mână caduceul sau toiagul său cu aripi, prin care îndepliniă poruncile tatălui său. Apoi, de-a rândul veniră să se așeze Efestu, meșterul focului, și Estia zeița casnică care poartă grija vătrei, și Ares zeiescul răsboinic turbat după lupte, și Dionisiu cel mult dedulcit cu ospețele și cu cupele de vin, în sfârșit Afrodita, gingeșa zeiță, răsărită din spuma mărilor, care când se ivește umple lumea de zâmbete și de lacrimi.

In fața acestora stau amândoi măreții protivnici, așteptând judecata lui Zevs. Atena

țineă tare în mâna stângă sulița ei cea nebiruită, și la mijlocul pavezei sale de piele de capră, ascuns vederii muritorilor, era acel îngrozitor chip al Medusei, pe care nici un om nu-l poate privi fără ca să pice îndată mort.

Aproape de ea sta și Poseidon, încrezător în marea lui putere și adăstând cu o trufașă nepăsare urmele judecății. În mâna dreaptă țineă cu mândrie surca lui cu trei dinți, care zguduie pământul și despică apele mării.

Ermes, vestitorul zeilor, se sculă de pe scaunu-i de aur și cu glas răsunător, vorbî într'astfel către adunarea măreață a zeilor: — «Ascultați voința lui Zevs, care va alege între Poseidon și Atena. Cetatea lui Erechtheu va purta numele aceluia dintre acești doi zei, care va face să răsară din pământ, darul celui mai folositor pentru fiii oamenilor. Dacă acel dar va veni dela Poseidon, cetatea se va chama Poseidonia; iar de va veni dela Atena, se va numi pururea Atena! »

Impăratul Poseidon se scoală atunci cu toată fala măririi sale și izbește jos pământul cu tridintele său. Se cutremură muntele până în băierile lui; pământul se deschide, și, din adâncul său, se repede un cal, precum încă nu s'a mai văzut,

ager și încordat. Mai alb decât fulgii de zăpadă ii era părul, și coama lui răsfirată fălfăi mândru în vânt, când bătu cu copita în țărână și se porni în vesele desghinuri prin vâlcele și pe costișe.

Poseidon zise : — « Acesta este darul meu. Priviți-l și nu mai stați la îndoială ; dați numele meu cetății ; căci cine va putea oare să dea fiilor oamenilor un dar mai neprețuit decât calul ? »

Atena liniștită, cu ochii săi albaștri căcerul se uită drept la zei ; ea se plecă binișor și însipse în pământ un sâmbure mărunț pe care-l ținea în mâna dreaptă. Niciodată nu spuse, ci se uită mereu la adunare, fără de nici o grija. Atunci, se zări încolțind din pământ un lăstăras, care repede crescă mare, dete ramuri și se acoperă cu frunze. El se înnalță din ce în ce mai mult până ce se arată pom mare împodobit cu frunziș verde și stufoas, și încărcat cu rod îmbelșugat.

Atunci Atena zise : — « Vezi, o Zevs ! nu prețuește oare mai mult darul meu decât al lui Poseidon ? Calul, pe care el l-a dăruit fiilor oamenilor, va aduce printre dânsii bătăliei, lupte și griji ; iar pomul meu, măslinul, e chiar un semn de pace și de belșug, o dovadă de tărie și de sănătate, un chezaș al fericirii și al libertății. Oare,

spune, nu se cuvine mai bine ca cetatea lui Erechtheu să poarte numele meu? »

Atunci, într'o unire, se auziră răsunând din glasul tuturor zeilor, aceste cuvinte: — «Darul Atenei este, fără îndoială, cel mai bun ce s'ar putea face filor oamenilor. El vestește că cetatea lui Erechtheu va fi mai mare în pace decât în răsboaie, și că într'însa libertatea va prețui mai mult de cît puterea. Rămână dar cetății numele Atenei ».

Zeus, feciorul lui Cronos, făcù semn din sprinceană că primește de bun sfatul zeilor; pletele nemuritoare ale părului său, fălfâiră pe a sa frunte, iar pământul se cutremură sub picioarele lui, când se sculă de pe tronu-i de aur ca să se întoarcă în palatele sale din Olimp.

Zeița Atena, rămase mai în urmă și cătă lung și cu dor la pământul care de aci înainte era al ei. Ea își întinse sulița ocrotitoare pe d'asupra cetății lui Erechtheu și vorbi așa :

— «A mea a fost izbânda și aci îmi voiuașeză eu locuința. Copiii mei vor crește aci liberi și fericiți, și fii oamenilor de pe aiurea vor veni aci ca să învețe legile dreptății și ale cumpătului. Vor vedea ei atunci câte minuni pot să faea mâinile muritorilor, când sunt ajutați de zeii Olimpului.

Când însă făclia libertății se va stânge pentru Atena, ea de aci va fi purtată pe aiurea spre luminarea altor popoare. Oamenii vor cunoaște că darurile mele sunt cele mai bune și vor zice pururea că prețuirea legilor și dorul neatârnării în cugete și în fapte, le vin din cetatea lui Erechtheu, care va purta în veci numele Atenei!»

VI

APOLON ÎN DELOS

Din țară în țară rătăciă biata zână Leto sau Latona, plină de temeri și de durere, pentrucă nici o țară și nici o cetate nu voia să-i dea un locșor, unde să trăiască în pace. Toate locurile, dăruite de zei cu belșug, aveau frică de urgia zeiței Era, care era dușmană neîmpăcată a bietei zâne Latona.

Din insula Cretei, ea trecuse la Atena, din Atena la Egina pe plaiurile Pindului și ale Atonului, de acolo prin insulile întinsei și albei mări la lui Egeu, de-a-rândul, prin Skyros, și Imbros, și Lemnos, și Chios cea mai frumoasă din toate, cerând pretutindeni un adăpost. Dar în desert se rugase ea de toate aceste pământuri ca să

o primească a se aşeză în sânul lor. Nicăieri nu cutezase a o primi.

Insfărșit ea ajunse și până la mica insulă pustie din Delos și-i făgădui că dânsa va dobândi în viitor o nesemuită mărire, dacă va voi să o adăpostească pe țărmurile ei. Ea îi vorbi într'astfel, înălțând glasul din depărtare : — « Ascultă-mă cel puțin tu, insulă din mare adâncă ! De vei îngădui tu ca Latona să se așeze cu locuința pe pământul tău, va veni un timp când toate popoarele lumii vor pluti cu drag spre tine și vor aduce în sânul tău tot felul de avuții. Căci pe pământul tău voiu naște pe Febus Apolon, domnul luminii și al vieții ; iar atunci, oamenii țoți vor veni aci ca să afle voințele lui și să câstige prin daruri a lui bună priință ».

Însula Delos răspunse : — « Zână Latono, tu făgăduiești lucruri mari ; dar se aude zicându-se că puterea lui Febus Apolon are să fie aşa de mare, încât lumea întreagă abia o să-l încapă, și că nimic pe lume nu-i va putea sta împotrivă și că abia dacă lumea întreagă îi va fi de ajuns. Apoi, uite-te și vezi cât e de îngust și de sterp coprinsul meu. La mine, vai ! n'ai pe ce să pui ochiul. Deci, mi-e teamă că lui Apolon îi va fi urit pământul meu pietros și sterp. El, de aci se va duce în vreo

altă țară mai plăcută, unde i se vor înnălță templuri mărețe, și atunci avuțiile pe cari tu mi le făgăduești, el le va hărăzi altor popoare; iar eu, biet, voi rămâne tot părăsită și pustie!»

Dar zâna Latona se jnră pe cerurile fără margini de pe capul ei, pe pamântul nemăsurat ce o împresoară, iar mai cu seamă pe negrele ape ale râului Stixul, care scaldă poalele Iadului, se jură că în Delos va fi negreșit adăpostul sfîntit al lui Febus Apolon, și că d'alungul anilor scumpe miresme vor arde altarele lui.

Astfel se întâmplă ca Latona să-și afle repaosul în mica insulă Delos, unde se și născu, curând după aceea, zeul strălucit Febus Apolon.

Mare fù atunci bucuria printre zeii nemuritori, cari locuiau în Olimp și tot aşa de mare printre oamenii de pe pământ, când toți din toate părțile văzură fața lui zâmbitoare răsăritind din ambele mări pe cercul înveselit.

Templul cel de căpetenie al zeului luminei fù înnălțat în Delos, și mereu de prin toate țările, veniră acolo popoarele ca să ceară dela dânsul prevestiri sau oracole, și să încchine la altarele lui victime numeroase și daruri bogate.

VII

APOLON PITIANUL

Febus Apolon șezù cât șezù la locul său de naștere, în insula Delos din mijlocul mărilor. Pe tot anul se adunau acolo stră-nepoții bătrânului Ion, ca să-i facă jocuri și serbări dinaintea templului său. Dar când crescù mai mare și se întări, Tânărul zeu, cu părul de fir, se simți pornit a străbate lumea și a o limpezi de iesmele în-tunericului.

Luând cu sine lira lui de aur, pe care îi plăcea să cântă, el mai întâi sosì la pragul Olimpului, unde sta Zevs în mărireia lui, înconjurat de ceilalți zei nemuritori; acolo se puse să cântă, și toți îl ascultară și uimiți de placere. Nouă fete ale lui Zevs, toate mestere cântărețe, Muzele, se apucă să ele să cântă cu vîrs dulce, fericirile fără de seamă ale zeilor nemuritori, și apoi nevoile și necazurile bieților oameni muritori, cari cu nici un chip nu pot scăpa nici de bătrânețe, nici de moarte.

Atunci celelalte zâne și zeițe ale Olimpului, Orele blajine, Haritele pline de dăruri, Ebe și Armonia, dezmiridătoarea Afrodită și voinica Artemis, sora lui Apolon, se prinseră în horă, și printre ele se ames-

tecară zeieștii flăcăi, Ares cel viteaz și Ermes, care ucise pe negrul balaur Argos, cel cu o sută de ochi. Astfel se petreceă timpul în Olimp, cu jocuri, frumos rânduite, cu cântări frumos măsurate; iar Zevs, în a lui mărire, se bucură din suflet de aşa mândre serbări.

Lui Apolon însă îi ardeă mai cu seamă de a folosi pe muritori cu virtutea sa și de a-și alege pe uscat un locaș statornic, de unde să răspândească printre oameni lumină prevestitoare a oracolelor sale.

El se coborî de pe Olimp în țara Pieriei, la cetatea Iolcos, și pe câmpia Lelantei din insula Eubei; dar nicăieri, pe acolo, nu găsi loc potrivit pentru templul său. Apoi străbătu apele sărate ale Euripului și, trecând prin Micalesa și prin grasele pășuni ale Temusei, ajunse pe locul unde avea să fie Teba cetatea cea sfințită; dar nici aci nu voia să se opreasca, fiindcă oamenii nu pătrunseseră încă în aceste locuri; nu erau nici căi, nici poteci, ci numai codri sălbatici.

El își urmă calea tot înainte; află pe drum dumbrava Onchestei unde pășteau ergheliile de cai ale lui Posidon; trecu părâul limpede al Kefisului, și, lăsând în urmă-i mândra cetate Ocalea, se opri în câmpiiile Aliartei, tocmai lângă fântâna Telfuzei.

Acolo îi venî gândul a-și clădî un templu, căci locul eră plăcut și înzestrat cu de toate; deci el vorbì într'astfel către fântână: — «O, Telfuso, în vâlceaua ta cea plăcută îmi vine să-mi aleg sezătoare; aci vor veni oamenii de pretutindeni să iea povește din oracolele mele și să-mi ceară ajutor la vreme de nevoie; iar tu vei fi vestită peste tot pământul, când mă vei aveà pe mine de stăpân și de oaspe».

Dar Telfusei nu-i plăcea de fel să vază pe Apolon luând în stăpânire vâlceaua ei și asternând într'insa temeliile templului său. Ea îi vorbì atunci cu meșteșug și-i spuse așa: — «Ia, ascultă-mă și pe mine, o, Febus Apolone. Tu umbli să-ți faci aci locuință, și nu te gândești că într'acest loc nu vei aflà niciodată repaos. Câmpia mea e largă; deci oamenii toti aci au să-si poarte luptele lor, și, cu strigătele lor, cu zgomotoasele lor care, încurându-și armăsarii și mularii, au să tulbure liniștea templului tău sfînțit. Apoi chiar și în timpii de pace, turmele și cirezile vor veni mereu să se adape în apele mele, și mugetele lor sălbatrice vor strică armonia dulcelor tale cântări. Du-te mai bine până la Crisa, și alege-ți sezătoare în vreuna din văile adânci ale Parnasului; acolo oamenii

vor merge mai bucuros să-ți aducă daruri, din toate colțurile lumii ».

Apolon se încrezù Telfuzei ; trecù dincolo de țara Flegeilor și, suind repede stâncile Parnasului, se opri la Crisu. Acolo, într-o vale adâncă, umbrită de piscuri prăpăstioase, el aseză temeliile templului său. Feclorii lui Ergiu, meșterii Trofoniu și Agamede, aducând de aiurea lucrători mulți, înnălțară păreții tot cu lespezi lucioase de piatră.

Dar împrejmuirile acestui loc erau puștii, căci aproape de acolo, la gura unei fântâni, trăia o iasmă sălbatică, un balaur uriaș care prădă, și bântuia jur împrejur, pe oameni și pe vitele lor,

Fiul pocit al Erei, cruntul uriaș Tifaon crescuse la sânul său cel plin de cugete rele, pe acel șarpe veninat și îi dase domnia peste acele aspre locuri.

Febus Apolon înfipse o săgeată în inima balaurului, care căzù la pământ urlând și svârcolindu-se; sâangele lui, scurgându-se pe nisip, făcù o mlaștină în care până în sfârșit se nomoli și trupul lui puroios. Atunci Apolon îi strigă : — « Piei aci, fiără turbată ; putrezi-ți-ar trupul în această țără, pe care stârvul tău o va îngrășă ! De acum înainte tu nu vei mai chinui pe bieții muritori. Zilele și s'au împlinit, și

nici Tifeu cel cu suflarea veninoasă, nici urgisita Chimeră cu trei capete de fiară, nici alte iesme nu te vor mai scăpă; ci numai muceda țărână și dogoreala soarelui vor putrezi aci rămășițele stârvului tău!»

Astfel pieră balaurul, și într'adevăr el putrezi chiar pe acel loc, care, de pe limba oamenilor de acolo, se numă de atunci înainte Pito, adică *putrejune*; de aceea se dete și măntuitorului Febus Apolon, la care oamenii se încinau în templul vestit din Parnas, numele de Apolon Pitianul.

De pe aceste fapte însă, zeul Febus înțelese că Telfuza îl amăgise, căci ea nu-i spusesese nimic nici despre balaur, nici despre firea aspră a locului. El se întoarse atunci către dânsa, plin de mânie și-i vorbi așa: — «Telfuzo, nu ţi se cădeă ție să mă înseli prin cuvinte presăcute. Ai voit să aibi, singură, parte de aceste frumoase locuri. Să știi însă că nu va fi pe gândul tău; voi curmă isvorul apelor tale, și numai eu voi rămâneă mare și tare aci!»

Indată rostogoli de pe munți, câteva stânci d'asupra isvorului, și apele încetără de a mai curge, iar vâlceaua stârpită a Telfusei rămase pustie și părăsită, pe când, din popoarele serbau mărireia lui Apolon Pitianul, în templul său strălucit dela Crisa:

VIII

NIOBE ȘI LATONA

Odinioară, pe vremea de demult, eră într'o cetate grecească, numită Teba, o femeie de viță domnească, pe care o chemă Niobe. Ea aveă mulți feciori și multe fete, și aşa tare se mândreă cu frumusețea lor, încât i se păreă că în toată țara, ba nici chiar în toată lumea, nu se mai află alți copii frumoși ca ai ei.

Drept este că, de câte ori pământenii locului vedeau pe feciorii și pe fetele Niobei, alergând și jucându-se prin văi și prin livezi, împreună cu copiii lor, toți se uneau a zice că cu aceia nici unii nu se puteau potrivì. Iar Niobe, dacă auzea aşa, îi creștea inima în piept, și din ce în ce mai tare se îngânfă și se amețea de trufie, lăudând către toți puterea neasemuită și virtutea și mândrețea copiilor săi.

Pe atunci însă veni acolo, din mica insulă Delos, o altă femeie de neam zeiesc, căreia îi zicea Leto sau Latona. Aceasta aveă numai doi copii, o fată anume Artemis și un fecior numit Febus Apolon; dar fără îndoială, amândoi erau minune de frumoși, de sprinteni și de vârtoși, în-

cât la soare și la lună nu putea nimeni să cate mai cu drag decât la dânsii. Cu toate acestea, Niobei tot i se părea că copiii ei, cei mulți și ginggași, sunt și mai frumoși decât ai doamnei străine.

Intr-o zi sedea de vorbă amândouă femeile, Niobe și Latona, privind pe copiii lor, cum se jucau toți împreună pe o pașiște de verdeată. Febus Apolon, sunând minunat din strunele lirei sale, lăsa jos instrumentul, și, luând de pe umăr arcul său de aur, începù să asvârle cu dânsul săgeți care toate nemereau fără greș la țintă.

Niobe nu prea băgă de seamă nici la arcul, nici la săgețile lui Apolon, ci, cătând mai cu drag la pruncii ei, spusese așa către Latona: — «Vezi, surată, cât sunt de mândri și de vârtoși șase feciori și șase fete ale mele! N'am ce zice, urîți nu sunt nici Artemis, nici Apolon ai tăi. Dar, ce au a face pe lângă ai mei? Departe sunt de dânsii! Si apoi, tu ai numai doi, și eu am tocmai șase feciori și șase fete, tot unul și una.»

Pe când Niobe vorbea cu așa nesocotită trufie, ea nici se gândeau cât de tare ațâță mânia Latonei. Aceasta tăcù înfundat; dar îndată ce plecă de lângă dânsa Niobe cu copiii ei, ea chemă pe Apolon și vorbi

asa: — «Nu pot să sufer pe această Niobe; ea se laudă su copiii ei și cletează a zice că dânsii sunt mai frumoși decât tine și decât soră-ta. Aș vrea să o învăț minte, să-i arăt cât este de proastă și cu cât voi sunteți mai presus de odrasla ei.»

Auzind acestea, deodată Febus Apolon se aprinse; fața lui, Tânără și luminoasă se înegură; fruntea i se posomori și din ochii îi scăpăra fulgere de mânie. El nu zise nimic; dar, luând cu sine arcul de aur și atârnând pe umeri tolba cu săgeți arzătoare, el apucă în urma Niobei și a copiilor ei, și îi ajunse tocmai când se coborau într-o vale adâncă.

Se opri pe muchea unui pisc de unde îi putea ochi, luă din tolbă o săgeată, o puse d'a curmeziș pe arc, întinse cu mâna coarda către sine, până ce vârful săgelei ajunse la marginea lărcului, și îi dete drumul să zboare în jos. Coarda instrunată zbârnai cu vuet și, ca raza luminoasă de iute, săgeata ajunse la țel, iar unul din feciorii Niobei căzut mort la pământ. Indată după aceea, altă săgeată zbură de pe arc și alt fecior al Niobei căzut, și apoi încă unul, și încă unul, și încă unul, până ce toți feciorii și toate fetele bietei Niobe căzură morți în prelungul văii.

Atunci Apolon, încins de o turbată ar-

șiță, strigă în gura mare Niobei: — «Ia! mai laudă-te și acum cu mândrețea copiilor tăi!»

Dar toate acestea se petrecuse aşa de repede, încât Niobei i se păreă că visează: nu-i venia să creză că, coleă în preajmă-i, zac morți copiii ei, pe cari adineauri încă îi văzuse plini de vieață și de tărie. Acum ei erau culcați pe verdeață, reci, și fără de mișcare. Ochii le erau închiși ca și când ar fi dormind; pe față le rămăsesese tipărit un zâmbet dulce, ce-i arăta mai frumoși decât aevea.

Niobe umblă dela unul până la altul, pipăind mâinele lor înghețate, sărutând fețele lor albite. Abia din răceala și din pălirea lor se putu ea domirii însfărșit că erau toți uciși de săgețile dogoritoare ale lui Apolon.

Atunci șezu jos și dânsa pe un pietroiu, în mijlocul lor, și o podidiră lacrimile, curgând șiroaie din ochii ei. Cu fața scăldată de plânsori, rămase ea acolo, zile, săptămâni și luni, tot aşa de neclintită ca și copiii ei căzuți morți împrejurul-i. Ea nu-și mai ridică capul în sus, nici voi să mai privească la seninul cerului. Incrementată acolo pe piatră, din ochii ei se scurse mereu un izvor nesecat de lacrimi, până ce însăși fu coprinsă de răceala pie-

trei. Plânsoarea îi eră tăcută ; în trupul ei se sleî treptat căldura vieții, și inima îi încetă de a mai bate. Niobe eră moartă ; dar și moartă, plânsul ei picură lin d'lungul lespelei, căci nesecata ei durere o prefăcuse în stană de piatră și plânsoarea ei, în limpede izvor.

Toți oamenii, căți de atunci încocace se întâmplă să treacă prin acea vale părăsită, văzând albele pietroale risipite prin iarba și mai ales stâンca cea cu izvor, zic : — « Aceasta este Niobe care s'a prefăcut în stană de piatră, după ce Febus Apolon i-a ucis toți copii, fiindcă se lăudase cu trufie că cî ar fi mai frumoși decât dânsul ».

Mult timp în urmă, după ce piatra se învechi și se acoperă cu mușchiu, tot încă păreă că se vede într'însa chipul Niobei ; de aproape nu se mai deosebiau trăsurile unei femei ; dar din depărtare se cunoșteau bieata Niobe, șezând jos și jelind pe mândrii ei copii, doborîți toți la pământ de însricoșatele săgeți ale lui Febus Apolon.

IX

A D M E T

Masă mare eră întinsă în palatele din Feres, căci domnitorul de acolo își adusese casă ca mireasă, pe frumoasa Alcesta, cea

mai ginggașă dintre fetele lui Pelias. Cântăreții serbau măririle casei domnești din Feres, și, povestind isbânzile lui Admet, spuneau cum, prin ajutorul lui Apolon cel cu mândre plete, acest voinic înhămase alături, la carul său, un leu și un mistreț, și cu astfel de telegari intrase în cetatea Iolcos, ca să îndeplinească dorința lui Pelias, carele dase pretutindeni de știre că va mărită pe fiică-sa, numai după ce într-astfel se va arăta dinaintea lui.

Strigătele de veselie umpleau toată casa. Lui Zevs, mai întâi, și apoi și celorlalți zei, se încchinăra pe rând cupe cu vin; dar, dintre toate numele zeiești, numai acela al Artemidei fu uitat; și această năpăstuire aprinse în inima zeiței o groaznică mânie în potriva casei lui Admet.

Ca să-l apere însă de rele, Admet avea un ocrotitor mai puternic decât însăși zeița Artemis; căci fiul Latonei, Apolon, se află chiar atunci băgat ca argat în curțile domnești din Feres, și, prinț' această osândă, el se rescumpără de păcatul ce făcuse, ucigând pe ciclopii, meșterii vestiți cari făurise trăznetele lui Zevs.

Nu era sânge de muritor, sângele ce curgea prin vinele lui Apolon; dar, deși era scutit de moarte și de bătrânețe, el își îndepliniă pedeapsa cu blândețe și cu răb-

dare ; și deoarece nici unul dintre muri tori nu eră în stare să-i pricinuească vre un rău, toți îl prețuiau și îl iubiau, de bun și de milos ce eră. Din ziua când el intrase în casa lui Admet, toate sporiau, toate mergeau spre bine în întregul ținut.

Indată ce se sfârșiră serbările și veseliile nunții, el chemă la o parte pe Admet și-i vorbì într'astfel : — «Să știi că soră-mea Artemis e tare mâniată pe tine, și poate să se întâmple ca să te ajungă vreo săgeată de ale ei, care niciodată nu lovesc cu greș. Tu mi-ai fost stăpân bun, și cu toate că-ți sunt argat, dar tot mai am și acum ceva trecere la tată-meu, la Zevs, care poate tot ce vrea. Deci, am cerut și am dobândit dela dânsul ca, de cumva te va atinge săgeata Artemidei, tu să nu mori, dacă se va găsi atunci cineva care să voi ască a se coborî pentru tine în impărația intunecată a Iadului.»

Trecură de atunci zile multe la mijloc și soarele se suiă dimineața pe cer și seara se afundă spre apus în apele dela marginile pământului, iar d'alungul atâtor multe și liniștite zile, timpul se scurgea numai în fericiri pentru Admet și pentru Tânăra sa soție Alcesta ; căci inimile lor erau unite în cea mai senină iubire, și nici un nor,

nici o umbră de neînțelegere nu întunecă sufletele lor.

Numai într'un rând, Admet deschise vorbă Alcestei despre tristele prevestiri ale lui Apolon, și atunci Alcesta îi răspunse zâmbind: — «Și ce ne pasă nouă? Este oare moartea o suferință pentru acei ce se iubesc? Fără de tine, scumpul meu soțior, n'as voia să trăesc nici o clipă pe lume; dar să mor în locul tău, ar fi o fericire pentru mine».

Peste câtva timp se mai dete o masă mare în casa lui Admet, spre a ospătă pe Eracle, vestitul fiu al Alcmenei, care pe atunci cutrieră pământul, îndeplinind pretutindeni voințele vicleanului Euristeu. Pe când cântăreții spuneau isbânzile căpetenilor din Feres, deodată pieriră de pe fața lui Admet, semnele vieții; minutul prevestit de Apolon îl ajunse. Dar curând după aceasta, sângele i se prefiră din nou prin vine, căci își aduse aminte că somnul morții putea să fie alungat dela dânsul, de va găsi pe cineva care să voiască a-i luă locul.

Ce n'ar face, biet, omul ca să-și păstreze viața? Și cum mai ales nu s'ar înduplecă el s'o scape, când glasul iubirii îl îndeamnă?

Alcesta, cătând la dânsul cu ochii plini

de o nemăsurată dragoste, îi zise: —«Pentru mine, locașele Iadului nu vor fi întunecate, de aș muri acum eu, în locul tău».

Abia apucase să rostească aceste cuvinte și, ca printr'un descântec, Admet se trezì din amorțeală, iar fiica lui Pelios își simți puterile sleindu-se treptat.

Intr'o clipă toată veselia se stinse; tăcere adâncă se făcù în sălile ospățului, și lirile cântăreților stătură mute; abia de cutedă câte unul să șoptească cu frică vreo cuvioasă rugăciune; căci se așteptă să sească înfricosatele Mire, zeițele morții, ca să ridice pe Alcesta și s'o ducă în împărăția umbrelor. Ea era întinsă pe al ei asternut, mai albă decât albul nufăr care plutește pe luciul apei, și frumoasă ca blândă Eos, zâna zorilor, când, în amurgul serei, lumina-i începe a se stingе de pe ceruri.

Un minut mai lipsià încă și lupta vieții avea să se sfârșească: iar bietul Admet, plin de dor și de căință, rămânea într-o totdeauna văduv de a sa mult iubită soție.

In așa groaznică prilejire, nobilul suflet al lui Eracle fu pătruns de indurare; el se jură că nu va iertă ca negrele Mire să-și împlinească crunta lor dorință. Atunci îndată se și pornì în lungă cale și, ajungând colo departe, departe, în locașele ne-

văzute, se luă la luptă cu doamnele morții, și astfel scăpă pe Alcesta din ghiarele prădătoare și nesățioase ale crudului Iad.

Atunci ea se întoarse la viață și se arăta lui Admet mai frumoasă de cum aievea fusese.

Strigătele de veselie răsunară iarăși în palatele din Feres; dar cântăreții serbau acum faptele vitejești ale bunului și nobilului Eracle; iar dânsul, lăsând pe toti cu sănătate și cu bucurie în curțile lui Admet, plecă departe, în alte locuri, ca să îndeplinească, cu o stăruință fără de preget, voințele mărșavului Euriseu.

X

NARCIS

Pe malul Kefisului, zâna Echo văzută pe frumosul Narcis și îndată se prinse a-l iubi. Dar lui Narcis puțin îi păsă de dorul fechioarei dela munte; căci el duceă dorul surorei sale, pe care i-o răpise Ermes, și o dusese în negrul pământ, descindea¹⁾ de tristele ape ale Stixului.

Cât era ziua de mare, el seudea pe malul râului, cu gândul la gingașa ființă a cării viață era legată de a lui, fiindcă tot într'o

1) dincolo

zi și tot într'o clipă, ei amândoi văzuse lumina soarelui.

Biata Echo se apropiă de dânsul, se aşeză pe iarbă alături cu el și în tot felul se cercă, sărmana să-si facă un locșor, cât de mic în inima lui cea rece:—«Uită-te și la mine!» — îi ziceă cu glasul înecat de lacrimi; — «vezi-mă, eu poate nu voi fi mai urită decât surora pe care tu o jeliști!»

Dar Narcis nu răspundeă nimic, temându-se poate, ca nu cumva galeșa fetiță să afle vreun mijloc de a-l înduplecă. El stă tăcut, cu ochii țintiți în luciul limpeziu al apelor. Și apele oglindind a lui față, îi aduceau aminte de surioara a cărei pierdere îl lăsase nemângăiat.

Pare că i se mai alină durerea, când, în adâncul râului, zăreă doi ochi albaștri ca ai lui, privind la el cu drag, și uneori i se arătă pare că și din buzele ei rumene, năluca apelor îi șoptează dulci cuvinte.

O jale ca a lui Narcis nu se putea potoli cu lacrimi; ea cu încetul îi secă și izvoarele viețuirii. În desert îi răsunau la urechi, blândele rugămintele, mereu îngânate de Echo:

— «Narcise, Narcise!» — îi șoptiă dânsa cu glas prelungit, scoborîndu-se alene din văile vecine. — «Narcise, dorul tău cată

o ființă care nu se poate să-ți audă tăcuta chemare; și tu nesocotești pe aceea care te cătă și te dorește, care din adâncul sufletului, răspunse duios la fiecare suspin al tău!»

Dar Narcis, fără de a o asculă, fără de a o ține în seamă, nu-și mai luă ochii dela chipul gemenei sale, resfrânt în apele Kefisului; și astfel, sorbind mereu cu vederea acea scumpă nălucă, el adormi pe malul luncos al râului și, furat binișor de valuri, se nnece și pieri în sânul lor răcoros.

De atunci își stinse și Echo răsunetele glasului ei tânguios; ea se așternu cu durere pe verdele mal, de unde pierise frumosul Narcis. Alături cu dansa răsărì o dalbă floare, un ghiocel cu bune rumeioare și cu dulce miros, care și dansul, plecat dăsupra valurilor, se oglindește mereu în lucciul lor limpeziu. Oamenii locului ziseră, pe limba lor, aceluia mandru ghiocel, floarea lui Narcis.

București, 1887.

Basmul feciorului de împărat, cel cu noroc la vânat

I

Pe o frumoasă zi de vară, mă odihnisem câteva ore la schitul Găvanul, — o minunată înfundătură călugărească din munți, câteva colibe și o bisericuță de bârne, semănate printr'o pajiște smălțuită cu flori, pe care o încinge un semicerc de înalte stânci pestrițe, ce poartă numirea foarte nimerită de Curcubeata. De acolo plecai călare ca să merg la Bisoca, sat în două chipuri interesant: mai întâi fiindcă de sub dealul pe care el seade, isvorește Peceneaga, un pârâu cu nume prețios pentru etnografii țărei; al doilea, pentru că într'nsul trăiesc și se prăsesc din neam în neam, cei mai

frumoși bărbați din tot plaiul împrejmuitor. Ca probă despre această din urmă particularitate a satului Bisoca, — particularitate pe care am putut mai târziu să o constat în toată întinderea ei, — aveam cu mine, drept călăuză dela Găvanul până acolo, un voinic Bisocean, un fel de oacheș Apollon muntenesc, care cunoașteă ca în palmă toate cotiturile munților și se mai pricepeă și la multe altele, căci eră și vânător, și cioban, și cosaș, și cântăreț la biserică, și cântăreț cu cavalul, — Doamne iartă! pare-mi-se că mai meșter eră la fluer de cât în strană, — ba încă știă să spuie și basme de-ți eră drag să-l ascultă.

Cât a ținut calea, — vre-o șase ore, — gurița nu i-a tăcut. D'apoi nici eu nu-i dam vreme să răsuflă : «Bădiță, ce livede e asta ?» — îl întrebam, trecând prin niște guși de văi cari mă îmbătau cū dulcelelor miros de fân proaspăt cosit. — «Cum se chiamă erbile cele cari par împletite și la vârf găitănite ?» — Și el îmi spunea numirile tutelor florilor, erbelor și burienelor, arătându-mi chiar și pe acele care sunt bune de leac : — «Ceia este dobrisor și cealaltă ghisdeiu ; asta e laptele stăncei și astălaltă, zârnă-mițoasă ; ici eată brân-«dușe și colea dedeței ; apoi lobodă și «drobu, vâzdroagă și siminoc, iarba-ciutei

«și piperig, pojarniță și sefterea» și altele multe... Dar cine le mai ține minte! D'ași fi stat să le însemnez pe toate, poate că îmi da și mie Societatea Academică să lucrez, — nu, vai de mine, la *Dicționarul* cel cu vorbe numai plivite, alese și mai cu seamă croite de precurata lătiniă, — cì la păgubașul de *Glosar*, unde procopsiții noștri lexicografi, și scornitori de grai nou și pocit asvârlă ca borhot, mai bine de jumătate bieată frumoasa noastră limbă românească.

Din norocire, Bisoceanul meu nu știă nimic despre chipul cum ne batem noi joc în oraș de ce avem mai scump rămas dela părinți, și el, în limba sa, pe care aş da ani din viață-mi ca s'o pot scrie întocmai după cum el o rostiă, în acea limbă spornică, vîrtoasă și limpede a țăranilor noștri, îmi povestia păsurile și plăcerile oamenilor dela munte.

Când ajunserăm pe muchia plaiului ce desparte văile despre Buzău de cele despre Râmnic, priveliștea, din veselă și plăcută ce era, se făcù de odată măreață.

In spate aveam culmea întinsă a Penteleului, starostele munților din Buzău, și pe sub dânsul se rânduiau, ca trepte ale unei scări de uriași, plaiul Răboiului, munții Neharnița, ambele Mușe, Macieșul, Brezeul,

Piatra-penei, Carâmbul și multe altele mai așezate; dar drept în fața noastră, adăpostite sub piscurile semețe ale Furului și ale Steșicului, se înălțau, ca niște păreți suri și măcinați, d'a lungul unei perdele de brădet, stâncele Năculelor, la poalele cărora se aşternează, întocmai ca un lăicer verde și înflorit, o poiană largă și desfătată.

Intr'adevăr ai fi zis, ca balada păstorerească, că acel picior de plaiu este întocmai o gură de raiu.

Stam și mă uitam cu acea uimire produsă adesea în noi de priveliștile neașteptate ce ne izbesc vederile pe unele culmi despărțitoare de văi. Călăuzul meu care, cum am spus, avea sămânță multă de vorbă, mă deșteptă din acea mirare mută: — «Aşa-i, Domnule, că's măndre *Petrele* «*fetei dela Năcule?* Văz c'ai rămas cu ochii «la ele; dar mite, când a-i ști și povestea «lor?» — «Apoi ce mai stai voinice?» — îi respunsei cu grabă; — «spune-o, dacă o știi. O să-mi ție de urât pe drum». Și Bisoceanul meu, care atâta așteptă, începù a'mi spune următorul basm, povestindu-l în al său graiu poetic și armonios, pe care în deșert mă voiu silii eu a-l rechiemà în amintirile mele:

«Basmul meu, boieri dumneavoastră (aveam cu mine pe un Neamț care nu înțe-

legea românește) — «basmul meu e cam copilăros: dar pare-mi-se că nu e tocmai fără de folos!»

Așa fù precuvântarea lui și, precum zice bătrânul Omer: «După a lui limbă decât mierea mai dulce curgea viersul».

«In vremea de demult, pe când oamenii de pe lumea asta, știau și puteau mai mult decât ce pot și știe cei de acum, pe când pruncul de trei zile îți numără numai într'o clipă toate stelele de pe cer, și vedeă cu ochișorii cum crește iarba câmpului și auziă cu urechile cum sfârăe fusese când toarce păiajinul..., pe vremea de atunci trăia în plaiurile Buzăului, o împărăteasă tare și mare, pe care o chiamă Doamna Neaga. Ea își avea palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetăței ei, iar grădinile și livezile, în care ea se preumbă când i se facea urât acasă, își le avea pe colnicelele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de peatră, săpat cu slope, pe care, zeu, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

«Din toți copiii căți Dumnezeu ii dase și-i luase înapoi la sine, Doamna Neaga rămăsese, în văduvie, numai cu un fecior

pe care îl iubià ca lumina ochilor. Era și drăgălaș,—bătă-l fericerà—puiul de împărat ! Mândru ca strălucitul soarelui la ameazi, bland ca razele line și mânghaiase ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineței și înțelept ca și întreaga tăria cerurilor. Nu știà maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai desmierde, atât era tutulor de drag și de plăcut,

«De micuț îl dase Doamna la carte și când abia începuse tuleiele bărbei să-i umbriască pelița copilărească, el vorbià pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă întelegeà și graiurile tăinuite ale paserilor și ale fiearelor.

«Atunci Doamna, cu inima îngânată între dor și bucurie, ii vorbì aşa : — «Fătul meu, carte cât a fost, ai învățat-o toată din scoarță până în scoarță ; acum, ca să te faci om pe deplin și voinic cu temeu, precum se cade unui bărbat și mai ales unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitesti vieața prin tine însuți și să aflì și mărunte ale lumei, care se vede că în carte nu se poate scrie. Du-te, copilul meu ; mergi de vezi și de învață ; dar cată a nu te prea depărtă de pe aici ; adu-ți aminte, voinicul meu, că pe câtă vreme

nu te va simți mama colea în preajma ei,
grija, chinul și mâhnirea din sănu-i nu
«vor lipsi».

«A doua-zi, dinzi de dimineață, feciorul
de împărat, mai mult vesel decât duios,
își luă ziua bünă dela Doamna maică-sa,
care se siliă, sărmana, pe cât puteă, ca
să-și stăpânească plânsul și obida ce o în-
necau. Era vesel voinicelul, fiindcă în curțile
palatului îl așteptau ca să-l însوțească în
cale o sumă de

boieri mari ai oștilor
puterea domniilor
și groaza dușmanilor,
toți călări și înarmați
cu săgeți, cu buzdugane
și la brâie cu arcane;
gata 'a merge după soare
să înceapă 'n vânătoare
după urși și căprioare,
după pasări gălbioare,
ce sunt bune de mâncare
și plăcute la cântare.

«Apucără în spre miază-noapte și trecând
pe Scărișoară, unde-i lesne cui scoboařă,
luară apa Buzeului în sus, tot cântând și
veselind. Răsunau dealurile și văile și a-
pele râului pe unde trecea mândru ceată
de voinici. Dar când sosiră la înfurcitura
Bâscei, acolo unde se aşterne o poieneță

verde, umbrită de plopi, de stejari și de fagi, feciorul de împărat deodată își opri armăsarul în loc și în gura mare strigă aşa către soții săi : — «Măi frați ! vedeți colo «drept în sus muchea naltă și pleșuvă a «Penteleului ; acolo am să mă duc, tot în «fuga calului. Cine poate, ție-se-după mine!» «= Si dând pinteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezi prin valea îngustă a pârâului. Sub copita pintenogului, petrele scăpărau, apele clocoteau, pulbera în sus se 'năltă, cu norii s'amestecă, și-apoi în jos iar cădeà, vălceaua înegură și pe voinic mi-l ascundeà cu totul din vederile boierilor, care rămăsesese departe, departe în urma lui.

«Trecù el ca în sbor, cu fugarul spumegat, prin valea Rossilor, pe sub muchea Paltinului pela gura Teghi ; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de peatră ; își zări, ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Ghenunei Dracului, și printre brazi, printre molifii, printre afini și ie-nuperi, suì mlaca Cernatului până în vârful muntelui. Sburà calul nebun cu coama și cu nara în vânt ; iar călărețul, cu mîtele răpite de mulțumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor și al florilor, doar că se simțià dus ca vân-

tul și ca gândul, peste stânci, peste verdeață, peste gol și earba creață.

«Când fu la amiazul mare, fugarul stătu locului și feciorul de împărat se trezì singur singurel chiar d'asupra Penteleului. Jur împrejur, cât coprindeă ochiul, zărì numai creste de munți, cari mai mari, cari mai mărunți. Dar mai presus de toți se ridică creștetul gol, de pe care el privia și vedeă, jos pământul cu verdețile, cufundându-se de toate părțile, iar sus, cerul impede și senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogoria drept d'asupra și în arșița ameazului, pare că contenise ori ce adiere ; nici o suflare nu se simțiă, nici un sunet, nici o mișcare.

«Stă mărmurit voinicul ; — nici că mai pomenise el aşa tăcere, aşa pustiu, aşa mândrețe ! — când deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivì o pasare măreață, un vultur negru cu aripile falnic întinse. De grabă puse voinicul mâna pe arc, îl încordă și gata era să repează săgeata, când pe sus auzi vulturul croncăind în limba sa cea păsărească :

„Impărate luminate,
„nu-mi lua zilele toate ;
„Ia-mi-le pe jumătate ;
„că-ți voi da eu nestemate,
„chiar pieatra zamfirului.
„limpezimea cerului !“

«Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de aşa cuvinte: iar pasarea, drept mulțumită că o iertase cu vieată, lasă să-i pice din cioc pe oblâncul selei voinicelului, o piatră de zamfir, mare și frumoasă, lîmpe de și albastră întocmai ca seninul cerului.

«Din ceasul când căpătă această nesemnată și o ascunse în sân, nu mai rămase pasere pe cer care să nu fie robită la voința lui. Pentru dânsul, toate zburătoarele, mândrii păunași, sălbăticosi cocori, bufnițe cobitoare, șoimi dărji, găinușe moțate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălțate, grauri pestriți, sitari, dropii și ierunci, toate picau ca fermecate, când eșia el la vânătoare; iar de se preumbilă numai prin codrii și prin livezi, mierlile și privighetorile, pitulicele și stigleții, presurele și sfranciocii, petroșeii și sfredelușii, botgroșii și scatii, țoii, țintezoi și pițigoii, toți îl întâmpinau peste tot locul cu dulcile lor cântări; cucul îi vestia la tot ceasul mulți ani cu noroc, și prigorii, cu pene albastre, îl însoțiau pretutindeni, chiind și zburând vesel d'asupra capului său.

«Trecu o zi, trecuă două, ba mai trecuă și alte nouă și voinicelul nu se îndură ca să se înstrăineze dela mândrele plaiuri ale Buzăului, în care el domnia

acum, cu voie bună, peste toată firea zburătoare câtă fâlfâie sub soare. Noaptea pe la cântători, până a nu se revârsa bine de zori, el era purces la vânătoare, și mai adesea seara îl apucă prin păduri, ucigând și stârpind alde paseri cobitoare ce se arătau numai prin întuneric.

«Rătăcià într'o zi pe culmea păduroasă a Istriței, — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care începù a se așterne câmpile, — când deodată, fără veste, pe la sfînțitul soarelui, se ridică din vale un vânt mare și turbat, care îndoià fagii, frângea plopii, zmulgea ulmii și clătină cu urlet tot codrul și tot muntele. Intr'o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară, și peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fer și de aramă, peste care treceà și se învârtia Sântul Ilie, încurându-și armăsarii cu tunete și cu plesnete, și scăpărând numai fulgere și trăsnete, de sub roatele cărului său. Apoi dintr'o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brâsdat de mii de săgeți luminoase și începù a curge pe pământ, o ploaie groaznică,

ploaie cu șiroaie
de făcea păraie;
ploaie cu bășici
de strica potici;

ploaie spumegată
 'neca lumea toată;
 ploaie de potop
 făcea lumea snop.

«Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorburea unde stătuse pitulat; dar el nu mai știă încotro s'apuce, aşa de tare eră, în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă, și calea petroasă; pe unde cătă urma umblată, urma eră ștearsă; pe sub atâtea tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe sub atâtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedeà, nu auzià, nici în greul pământului, nici în usurelul vântului; numai când trăgeà bine cu urechea, ii venià din depărtare la auz, chiotul ghionoaei ce'si ascuția noaptea ciocul de coaja copacilor, și miorlăitul cucuvaielor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul besnei; apoi uneori ii treceà repede pe dinaintea ochilor și câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădeà din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

«Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că aveà cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios,

Miclăuș, câne 'nvățat
 știă seama la vânat;

el apucă spre colnic,
ușor, sprinten și voinic ;
tot spre vale se lăsă,
și cărarea căută,
botul prin iarba vărând,
urmele tot miroșind.
Urma 'i 'ci, urma 'i colea !
Miclăuș n'o mai perdeă,
Pr'intuneric o simțiă,
Noaptea 'ntocmai ca ziua.

« Astfel, cu câinele călăuză bună, voinicul apucă d'alungul în jos, valea Orgoaei. Prin volbura apelor ei, se rostogoliau acum cu vuț, rădăcinile de copaci și bolovanii de peatră, surpați dela munte. Și câinele și stăpănu umblau încet și cu sfială pe costișul lunecos ; dar când ajunseră tocmai d'asupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăți de Uriași și brasda vladnică a Troiannlui, Miclăuș stătu în loc mărăind, ca în preajmă de vânat. Voinicelul sticli ochii. Flăcăraie alburii ieșiau pe acolo din pământ și sburau d'asupra tainișei unde stătură ascunse, atâtă mare de vreme, comorile cele dela Petroasa, cloșca cea vestită cu puii ei de aur ; dar la lumina sclipitoare a văpaielor, vânătorul zări, printre ierburi și petroale, căpățâna lungăreață a unui dihor care, cu ochii răsleți, cătă drept la dânsul. Trupul și coadă, dobitocul își le încolcise, le făcuse

ghem, în fața coteiului, cum făc dihorii când n'au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pământ. Voinicul nostru eră gata să asvârle într'nsul ghioaga lui cu ținte poleite ca să-l prăpădească, când dihorul începù a chițăi în limba lui de lighioană și a ztce :

„Impărate luminate,
 „Nu'mi luă zilele toate ;
 „Ia-mi-le pe jumătate ;
 „Că'ți voi da eu nestemate,
 „Chiar peatra smarandului,
 „Verdeața pământului !.

«Feciorul de împărat, aducând-și aminte cât de bun augur ii fusese asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsa ghioaga jos și gonì câinele în lături ; iar lighioana, bucuroasă de a se simți scăpată, începù să râcăe țărâna cu labelc și scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, mare și frumoasă, de strălucià verde și râmurată ca spicul crud al grâului, ca rodul pământului.

«Atâta fù voinicului până ce ridică de jos smarandul fermecat și-l băgă în sân ; și-apoi de atunci înainte toate jivinile câte se târăsc prin țărâna și câte se ascund pe sub pământ, toate îl cunoșcură pe dânsul de stăpân. Viezurii cu perii suri, lungi și

drepți ca ţepele, și bursucii somnorosi, cari ies numai noaptea din vizuini; șderii pădureți cu blana ruginiă, deasă, moale și frumoasă netezită, și vidrele colțate de pe malul bălților; nevăstuicele cu trupu prelung și mlădios și cu gușe albe, care se furisează printre răzoare, vănând cuiburi de păsărele, și veveritele șugubețe, cu coada vâlvoiu, care sar sglobii pe crăcile copacilor, ronțăind alune, ghindă și scoruse; pînțele cu labe scurticele la pept, iar la spate cu picioroange, care, când umblă, se saltă ca locustele, și căteii pământului, — de le zice și șuițe, — cari scot capul la ameazi din găuri, ca să latre la soare; apoi misunii cei gropanele pline de grâne, și sobolanii din smârcuri; toate lighioanele, până și cărtițele orbețe și arici ghimpoși, ba chiar șerpi, gușterii și șopârlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujiască la vre-o trebuință, sau ca să peară de mâna lui, câne aveă plăcere de vânat. Cu dânsul vulpile își cheltuiau de pomană și viclenia minții și iuțeala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpei, el află prea lăsne mijloace o mie ca să-i viă de hac. Apoi și cu ursul cel mai sălbatic, el își faceă jucărie; fără secure, fără cuțit el intră semeț în viziuna lui, se luă cu dâ-

sul la luptă dreaptă și în totdeauna ursul cădeă mort la pământ.

«Astfel prin văzduh, astfel pe sub pământ, el era mai tare, el era mai mare; de aceia și traiul lui era acum și mai mult pornit pe vânătoare.

Când feciorul de împărat trecea pe dealul Balaurului, dă stânga Slănicului, lighioana cea înfricoșată, cu o falcă în cer și cu alta în pământ,

Șerpoaică cu solzii verzi,
—să n'o vezi să n'o visezi! —

de grabă se zvârcoliă, se pitulă și se afundă până la gurile iadului, ca să nu o vază viteazul vânător, să nu-i reteze cu paloșul, șeapte capete și să nu-i stingă șeapte suflete. Oricât de mult se siliă dânsul că să-i apuce înainte, iazma iadului prididiă cu fuga și voinicul rămâneă mereu să-si scoată necazul pe păsările cerului și pe lighioanele pământului. Da zi peste zi și nu putea nemeri.

«Așa mai păti într'o noapte; și a doua zi, de ciudă și de mânie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, când abiă se mijă de ziua, și ajunse deodată cu zorile, când se deschideau florile, la valea stearpă și pustiă a Piclelor de glod.

«Dacă nu știi și n'ați văzut, să vă spui

eu că acolo și-a așezat Necuratul cazanele cu catran și cu smoală clocotită : pe sub pământ gâlgâie și fierbe glodul noroios, mai rece decât ghiața, mai negru decât ceața ; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, țâșnește tina în sus, când de o șchioapă, când de o palmă, când de un stânjen și mai mult ; la fiecare gură împrejur s'a durat mușuroiu, și balele cătrânite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune, se scurg năclăite d'alungul măvilițelor, se adună în nomol, se usucă de vânt, se crapă de soare și astern tot fundul văii cu o humă sură și jilavă, pe care nu se prinde, Doamne ferește ! nici troscot, nici ciulini.

«Când, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcù ochii roată d'asupra văii urgisite, el văzù o biată căprioară rătăcită, călcând cu sfială prin nomolul urâcios al mocirlei; mai departe, o fiară sălbatică, un râs sta stârcit la pândă; părul de pe dânsul, lung și subțire, alb și cu pete negre, se zbârlise în sus; urechile-i țuguiete cu pămătufuri de peri negri la vârf, se ridicase drepte, și ochii lui, vii și pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scânteii. Numai în două trei sărituri de pisică, el a-junse căprioara, se acăță cu ghiarele de peptul ei, își înfipse dinții în beregată și

se gătiă să-i sugă cu desfătare săngele din vine, când voinicelul învârti repede praştia cu să o isbiască în fieara. Dar ochii râsului, care văd și în miezul petrelor, zăriră ce i se gătiă; el se smulse dela pieptul căprioarei și începù să latre în limba lui de fiară:

„Impărate luminate,
 „nu'mi lua zilele toate;
 „ia-mi-le pe jumătate,
 „că'ti voiu dà eu nestemate,
 „chiar piatra rubinului,
 „colcotirea săngelui!“

„Și-acum pentru a treia oară, fectorul de împărat iartă vieața râsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strânse praştia pe mâna, iar fiara, veselă și mulțumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubină, mare și frumoasă, roșie și viie, mai roșie decât para focului și întocmai ca săngele voinicului.

„Când o luă voinicul în mâna și o băgă în sân, pare că fi mai crescù de o schioapă înima într'însul. De aci înainte toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe cari iuțeala săngelui le împinge în fuga lor a se asterne pământului ca iarba câmpului la suflarea vântului; toate cele, care trăesc

trăesc din vărsarea săngelui ; toate câte din sânge își iau puterea și prin sânge o și pierd ; toate se supuseră și ele la voințele voinicului, ca pasările cerului, ca lighioanele pământului.

«Dinaintea unui aşa minunat vânător,

cerbii de la munte
plecau a lor frunte ;
mistroții colțați
cădeau împroșcați ;
capra săltăreață
nu scăpă cu vieață ;
lupii din pădure
picau sub secure ;
iepuri fricoși...»

Cam pe aci ajunsese cu povestea Bisceanul meu, când deodată auzirăm, la spatele nostru, o detunătură de pușcă, urmată de un *Donner-Wetter-Saperment!* exprimat cu o energie de adevărat grenadir kesarokräiesc. Ne întorserăm iute ochii îndărăt ; dar nu mai era nimeni ; tovarășul meu Neamțul se făcuse nevăzut.

— «Sărăcuț de maica mea !» — strigă din băierile inimei Bisceanul, — s'a repus domnul *Ininger*. — (Acest fel găsise el cu cale ca să localizeze titlul de «inginer» al tovarășului meu).

Alergarăm de grabă la locul de unde venise zgomotul și sub o tufă, găsirăm pe

Neamțu răsturnat pe spate, dând din mâini și din picioare ca să se scoale; alături era pușca lui din a cărei țeavă ieșiă încă fum, puțin mai departe se tăvălia o păsărică, printre fulgii ei risipiți pe iarbă. Calul, de pe care căzuse inginerul, se zăriă departe în vale; cu șaua pe dânsul, el apucase, vesel și în goană mare, drumul casei, lăsând călărețului libera facultate, sau de a-și urmă calea cu orice alt mijloc de locomotivă.

— «Bine prietene,—zisei în sfârșit eu pătitului, după ce constataram că nu se află în nici o primejdie,—«fă-mă să înțeleg mai întâi, cum ai căzut de pe cal?—Apoi pentru ce ai tras cu pușca?—În sfârșit pentru ce te-ai depărtat de noi?» — La toate aceste întrebări, el nu avea alt răspuns de cât:—«Asta, zău, nu știu!».

Călăuzul nostru nu era mai puțin curios decât mine ca să afle cum se petrecuse lucrurile; dar el cel puțin găsiă însuși pentru toate, câte un cuvânt de răspuns și de mângâiere.

Dar neamțul se apără că el n'a tras de fel cu pușca să a tras singură și că, din aceia, calul speriăndu-se, a sărit și l'a trăntit jos, unde l'a și lăsat fără rușine nici păcat.

— «Lasă, Domnule; nu e nimic, că ai

«căzut pe spate și te-ai rezimat în coate. «Rău eră dacă cădeai pe brânci, că puteai «nasul să ți-l frângi».

Căutând apoi prin iarbă, el dete peste păsărica rănită și jumulită, care, sărmana, se svârcolea ca vai de ea; eră o biată ciocârlie. Bisoeceanul luând-o, în mână, cunoșcu îndată că eră ucisă, nu de alice ci de ciocul gaiței :—«Cu bună seamă, Domnule, dumneata ai vrut să tragi în pasărea răpitoare și nu vei fi nemerit-o ; dar lasă, că nu e nici o pagubă ; vânatul cel bun tot al domniei tale a rămas. Vorba românului : nu e pentru cine se gătește, ci pentru cine se nimerește.»

— «Lasă, Domnule, că și aşa e bine !»— zicea Bisoeceanul.—«Dumneata tot nu rămâi păgubaș, că și dacă n'ai dat în vânat, vânatul ți-a picat din cer jumulit gata. Și-apoi despre căzătură, să n'aibi vreo mâhniciune, că pământul nostru românesc e bun de obrânteală ;

Cine cade pe el jos
se scoală mai sănătos.

Și într'adevăr, Domnul *ininger* se ridica teafăr și fără vătămare. Se vede că somnul îl podidise pe când Bisoeceanul îmi povestia basmul, pe care el nu-l putea principle, și astfel, pe nesimțite, rămăseseră în

urmă de noi. Pe când dar Neamțul moția
călare și calul își urmă calea în tihnă, o
veselă ciocârlie se legăna prin aer, ciripind
la soare, întocmai ca și ciocârlia cea din
grațioasele strofe ale *glumei* vechiului poe-
francez Ronsart, cel de viță românească:

Hei! Doamne mult îmi sunt dragi
plăcerile dulcei tale vieți,
ciocârlia, care despre amor
cântă dinzi de dimineață,
scuturând în aer roua
cu care e stropită pana asta!
mai nainte ca soarele să răsară
tu înalți trupu'ți spălat
spre a-l șterge de nuori,
clătinându-ți aripele mărunte
și săltându-te în mici sărituri,
Tu spui în aer aşa dulci cântări
în a ta veselă ciripire,
încât ori ce amant ar dori,
când te aude cântând primăvara,
ca tine să fie păsărică.

S'a întâmplat însă ca, în loc de poetici
amanți, ciocârlia noastră să fie auzită nu-
mai de o gaiță flămândă și, în cazul de față
urmașul Banului Mărăcine se vede silit să
treacă lyra în mâna strămoșului său Vir-
giliu, ca să sfărșească această istorioară.

Pasărea vrăjmașe se repezi, zbierând prin
aer, ca să prindă pe cântăreață, și aceasta,
mititică, în zadar cearcă să-i scape prin

fugă. «Pretutindeni unde dânsa, fugind ușurică, tăia văzduhul cu aripile ei, iată și dușmană, cruda gaiță o urmăriă cu chiote mari prin aer».

La tipetele de bucurie ale gaiței, la vătările sărmanei ciocârliei, somnorosul, plecat pe oblâncul selei, tresări și, în mișcarea-i zăpăcită, îi căzù pușca de pe umeri; cocosul se lovì de scară; umplutura se des cărcă cu zgomot; gaița și calul se speriară amândoi deodată; una lăsă prada să-i pice din cioc; celălalt trântì jos pe călăreț, și astfel vânătorul fără voie și vânatul neașteptat se întâlnì alături, pe iarba verde a plaiului.

Dar calul, ca și gaița, își văzù de calea sa și tovarășul meu rămase pe jos. De aceea și Bisocanul, cere eră cam atins în amorul său propriu de povestitor, prin somnul inginerului, îi spuneà drept mângâere:— «Vezi, Domnule *ininger*, dacă dumneata «știai românește și ascultai la basmul meu, «nu erai să pați atâtea nevoi! Dar fie! «când este vorba despre vânătoare, apoi «poți să te lauzi că ești născut cu tichia «în cap, și

Vânătorul norocos
umblă bucuros
pe jos.

Astfel ne urmăriam calea spre Bisoca,

II

Eram acum tocmai pe culmea dealurilor sub care se adăpostește, ca într'o copae, satul Bisoca. Gata a cărmì la dreapta, ca să coborîm în sat, aruncai împrejurul meu o lungă și mulțumitoare privire, voind să-mi iau astfel ziua bună dela întinsele priveliști ale plaiului, mai înainte de a le perde cu totul din vedere.

Soarele apunea drept dinaintea noastră ; cercul lui roșiatic scăpătase până pe zarea orizontului și razele-i, calde și senine, pare că se aşternuse peste tot șesul răsărîtean al țărei, care ni se destindea acum sub ochi. De pe acest tăpșan culminante de unde munții Săcuieni cotesc spre țara Vrancei, tot Bărăganul, tot câmpul Brăilei, tot șesul Galațiilor, cu matca Râmnicului, cu valea Buzăului, cu lunca Siretului, toată acea lată și oablă câmpie se arăta scăldată într'o lumină gălbue și lucioasă, ca fața unei uriașe sinii de aur ; prințînsa, liniile șerpuite ale rîurilor se desprindeau ca fire crețe de beteală argintie, iar suprafața netedă a apelor sărate din Balta-Albă și din Balta-Amară oglindiau ca niște ochiuri de sticlă, ferecate în mijlocul dăruitei table. În depărtarea cea mai afundată,

dealurile dobrogene, tivite cu aburoasa cordea a Dunărei, încingeau, ca cu un cerc plumburiu, acest curios tablou, al cărui aspect devenia cu totul fantastic, prin neobișnuite și metalice reflexe.

Mai aproape de noi însă, sub forme și cu colori mai reale, se vedea, pe vârful Bisoiei și pe al Ulmușorului, mari petroaie sure și murgi, unele grămadite la un loc ca turme de vite adunate la repaos, altele risipite prin livezi, ca vacile când pasc pribegie. Apoi, sub aceste muchii, la stânga, pământul se lăsă la vale, în costișe și pripoare gradate, până se cufundă în jghia-burile mult umbrite ale Râmniciului și Râmnicelului; tot pe acolo, la locul ce se zice între Râmnice, se zăriau încă poenile fragede și verzi ale Năculelor, adăpostite sub stâncile roșcate, care se numesc Petrele-Fetei; și în fund de tot, înălțându-se în albăstreală înnegurată a cerului, se pierdeau culmile păduroase ale Steșicului, învelite în umbre viorii, civite și negre.

Preumblându-mi ochii, când peste șesul cu străluciri și scânteie, când prin munții cu tainice și răcoroase raze, mă aşezasem pe un bolovan de piatră și aşteptând să dispară cu totul soarele, nu mă puteam sătură de asemenea priveliști, ce nouă, orășanilor, ne este dat arareori a le vedea;

dar călăuzul nostru știă că noaptea are să vie iute și că scoborîșul până la sat ne va cere, prin întuneric, poate o oră și mai bine; de aceea el ne îndemnă să ne pornim îndată, și drept mângâiere, îmi spuse că are tocmai vreme ca să isprăvească și basmul cel cu Feciorul de împărat, norocos la vânat, până vom sosì de vale.

— «Bine zici, bădiță; — îi respunsei; — «negreșit că trebue să mi-l spui tot, dacă «mai este: Dar stăi! unde rămăsesesi?.... «pare că începuseși a îndrugă o șiretenie «de lighioane ca cea din hora dăsgovelei :

Ursul cu cercei
umblă după miei.
Lupul cu cimpoi
umblă după oi.
Vulpea în papuci
umblă după curci.
Și-un iepure schiop,
într'un vârf de plop,
treeră la bob.

«Așa este?

— «Cam aşa, dar iar nu prea, — îmi răspunse munteanul pierzându-și oarecum sărita, în urma glumei mele de care mă și căiam, și scărpinându-se la ceafă ca omul care stă la îndoială. — «Pe semne, boierule,» — adăogî el, — «ți s'a făcut urît unde am tot spus anume toate soiurile de păsări și de jivine care trăesc pe la noi,

la munte. Dar de ! ce să-i fac eu, dacă aşă e basmul ? Va să-l spui și eu după cum este șartul și datina lui. Dacum înainte însă nu mai avem nimic a face cu liglioanele cele cu patru picioare, nici cu cele multe zburătoare ; destul nmai să vă fie în știre că Feciorul de împărat nu avea seamănul său pe lume la ale vânătorii. Când d'abia da cu gândul să facă vre-o izbândă la vânat, voința pe dată i se și împliniă ; d'aceia și lumea întreagă când pomeniă despre dânsul, nu-i zicea într'altfel pe nume, ca : Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat.

« De va fi stat o lună, sau un an sau doi, pătrecându-și vieața fără alte nevoi decât numai cu placerea și cu mângâierea de a prinde și de a ucide fiare pădurete și păsări cântărete, cine va ști, spună-o. Pe noi ceștia, plăiași și vânători dela munte, atâta ne taie capul că omul la vânătoare, fie pe ger și ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste ca ce timp mai este, nici nu vrea să știe cum are să-i fie, nici nu bagă'n seamă la muncă de-l chiamă, nici că ia aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăește, pe pământ domnește, și e la vânat ca și împărat.

« Acum, dați și domnia voastră cu soco-

teala, dacă chiar nouă, — niște bieți păcătoși plini de trude și de nevoi, — vânătoarea ne oțelește sufletele și ne răpește mințile, apoi ce încântic de fală și de vițejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al Doamnei Neagăi ! Vesel și voios la inimă, ager și vârtos la trup, el zâmbind ieșiă dimineața din palatele părintești, zâmbind se înturnă seara la maică-sa înapoi. Așa vieață, lină și neturburată, doar că în raiu poate să mai fi gustat cineva.

«Dar grijile și măhniciunea lăsat-au vreodată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui ? Firea omenească așa este ea dela Dumnezeu osândită, ca să nu plutească neîncetat ușor, ca fulgul pe apă, și să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci acolo unde este poiana mai înflorită și cu frunzari acoperită, acolo e și cursa priponită. Dai într'însa fără ca s'o vezi : te apucă, te glodește și uneori chiar de rea nu vrei să o crezi.

«Ia să vedeți acum în ce fel păsul avea să-l ajungă pe voinicelul nostru, și cu ce gingăse amăgiri ăvea să-i sece puterile și să-i stingă fericirile.

«Intr'o seară ca cea de astăzi, pe la apusul soarelui, ca acum, el șezuse să se odihnească pe unul din petroaiele măcinante de pe dealul Ulmușorului, tocmai d'asupra

gârliciului de piatră, căruia îi zicem noi
grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăpostiau
adinioară, în vremea de demult, fiarele
cele aripiate. Sedeà el și privià în jos cum
negurele întunecau treptat văile și culmile,
când văzù trecând încetinel pe d'asupra
capului său, o porumbiță, ușoară și albă
ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile
crinului de rază de soare. I se făcù dor de
acea păsărică și ca s'o prindă de vie, puse
mâna în sân, la zamfirul cel fermecat;
dar ea, uitându-se la dânsul cu ochi dulci,
fermecători, gunguni galeș în limba ei cea
păsărească, și-i zise :

„Ah, voinice, voinicele.
 „nu opri căile mele;
 „ci te ia dupe-al meu sbor;
 „căci; cu sănul plin de dor,
 „te chiamă să-ți facă dar
 „un scump, alb mărgăritar
 „mândra Fată-a pietrelor
 „din valea Năculelor.

«Aceste cuvinte, aşa dulce șoptite, deș-teptară în inima voinicului un freamăt ne-cunoscut; în sânul lui se aprinseră dorințe nedeslușite, pe care până în ceasul acela
nici în vis nu le încercase. Fără de a mai
stă să cugete, el se ridică iute în picioare;
sâangele i-se încinsese ca focul prin vine;
peptul îi svâcnià; în tot trupul simțià un

avânt neînstrunat ce-l pornià să meargă supus și ascultător la chiemarea porumbitei. Urmărind cu piciorul pe uscat sborul ei lin — cumpătat, el scoborà văi, suia dealuri, străbateà păduri, treceà lunci și pâraie, și de ce umblă, pare că mai ușor pășià. Când raza cea mai târzie a soarelui se prelungeà sfieață pe foitele ierbei înflorite din poiana de sub stâncele Năculelor, păsărica se opri pe o răsură îmbobocită și cu grai dulce cântător, strigă aşa :

„Tu ce plângi în stâncă
„la umbră adâncă,
„ieșи acum din piatră,
„albă, dalbă fată,
„vie și frumoasă,
„blandă, răcoroasă,
„cu chip luminos,
„cu trup mlădios,
„cu par aurit,
„pe umeri leit,
„eșи, Fată, din poartă
„să te vază-odată,
„scumpul tău ursit;
„căci iată-l sosit !

«Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stâncă, mândra albă fată, naltă, mlădioară ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosinzeana. De frumoasă ce eră, de albă ce s'arătă, la soare puteai cătă, iar

la dânsa ba ! Cine îi vedeà mersul, cine îi zărià chipul, cine-i auzià glasul, nu puteà să o priviască și să nu o îndrăgiască, nu puteà să o auză și să nu i se increază.

«Cu zâmbetul gingaș pe guriță, cu ochi galeși și pătrunzători, venià mândra cam descinsă, păsind ușor și legănat prin earba moale și deasă a pajistei. Ea se oprì dinaintea voinicului și, arătându-i între degetele, un bob măruntel de mărgăritar, alb, curat și luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostile de fată mare, ea, cu viers dulce femeesc, care mai lesne decât săgeata străpunge inima voinicului, îi grăì, răzând, aşa :

„Dați-l-aș și nu l-aș da,
 „că mă tem îl vei uită
 „când la vânat te tot plimbi ! —
 „Ba l-aș da, de vrei să-l schimbi
 „cu piatra zamfirului,
 „limpezimea cerului,
 „cu piatra smarandului,
 „verdeață pământului,
 „cu piatra rubinului,
 „colcotirea săngelui“.

«Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu știà bine dacă este deștept sau dacă viseară. Nu-i vineà să deà crezământ nici vederilor, nici auzului ; și că toate acestea,

zâna ce-i stă în față îl privia cu ochi fermecători, aruncând prin tot trupu-i, când aburi fierbinți, când fiori de ghiață; vorba ei îi răsună până în suflet, dulce și înduplecătoare. Pe când ea cătă la dânsul și zâmbiă, lui i se năluciă pare că câmpul înflorise și cerul se luminase, iar când ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dânsul, munții răsunară, apele se turbură, brazii se scuturără, codrii se treziră, frunzile șoptiră, stelele sclipiră și în loc se opriră. Atunci viața, să i-o fi cerut dânsa, gata și bucuros eră el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi.

«De grabă scoase din sân câte-și trele nestematele fermecate, care până atunci fusese și toată puterea și toată bucuria lui, și, fără să se mai gândească, fără să se îndoească, le aruncă cu mulțumire în poala drăgălașei copile. Buzele ei fragede și ruimeoare se resfoiră într'un râs de nebunatică bucurie, și apucând mărgăritarul între dinții ei, albi și mărunți ca și bobul nesemat, îl puse binișor pe buzele voinicului, într'un dulce și lung sărutat.

«Atunci umbrele călduroase și bălsamide ale nopței de vară ascunseră în negură și în tăcere pe fericiții miri; singură, porumbița cea albă îi desmierdă prin intu-

neric, când cu vesele cântări, când cu blânde văietări ; dar când răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbița amăgitoare și la dragosti îndemnătoare, peste țări și peste mări sburase, prin văzduh se depărtașe, fugind ca să nu mai vie, și luând cu sine în vecie, scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

«Zile și nopți, luni și săptămâni trecură. Feciorul de împărat și Fata din piatră trăiau înstreinați de lume, singuri singurei, el numai cu dânsa, ea numai cu el, și altă grija nu purtau, altă plăcere nu gustau de cât ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poenita înflorită și cu frunzari acoperită de sub Petrele fetei, voinicul năpustise codrii, urâse isbânzile vieței sale de mai nainte. Vânătoarea era uitată ; ini-ma lui se scăldă acum toată în desmierdări noui și necumpătate. Pasări, fiare și lighioane trăiau de el oropsite ; toate se înstrăinase și se lepădase de a lor sburdalnică stăpână ; nici una nu-l mai cunoștea, nici una nu-l mai ascultă ; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsă. Arcul și săgețile, ghioaga și praștia stau aruncate la pământ : rugina și putregaiul se lipise de ele și le rodeau puterea. Așa feciorul de împărat, uitând vitejia vânătoarească, uitând și casa părintească, sedeâ

ziua și noaptea lungit moale pe covoare și cu capul în poala copilei, se uită cu ochii în ochii ei, îi sorbiă suflarea de pe gură și-i cerea mereu să-l desmierde cu cântecele ei.

„Cântă-ți, mândro, cânticul,
„că mi-e drag ca sufletul.
„Cântă, scumpul meu odor !
„Ici cu tine-aș vrea să mor !“

„Dar muierea tot muiere ! Dă-i ce-ți cere că o să te certe de ce i lai dat. Cu începutul cu încetul, începù fata a luà seama că sufletul voinicului se înmuiase de dogoreala dragostelor femeiești ; acum îi păreà rău și-i venia ciudă că iubitul ei nu mai era ca mai nainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă : Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat ! În zadar îi cântă ea, cu viers dulce fameiesc, mândru cântec haiducesc ; în zadar îl rugă să se trezească din traiul lânced și trândav în care îl cufundase viața de iubire ; în zadar îl tot îndemnă ca să iasă cu dânsa din pustietate, ca s'o ducă să vază lumea. El în brațe o strângere, dulce o desmierdă, și aşa îi tot vorbiă :

„Facă lumea ce va face
„noi trăim aci în pace,
„cum ne drag și cum ne place !

„Zică lumea ce ă zice;
 „fericirea de aice
 „tot nu poate să ne-o strice !
 „Spue lumea ce-o voi
 „noi aci cât vom trăi
 „fără griji ne vom iubi !“

„Dar urîțul, urîțul cel pocit, boala cea fără de crezământ, care din plăceri trezite încolțește, sufletul îl amărește, ca doruri se hrănește și la noi plăceri râvnește, urâțul cel urgisit, care se usucă și topește, mereu și necurmat în inîma copilei se prefiră și pe piece zi mai adânc o pătrundeâ, în ea silnic se încuibâ, mai amarnic o rodeâ. Feciorul de împărat vedeâ și simțiâ toate; dar leac sie-și nu-și știâ găsi. Fata umblă mai adesea razna prin păduri și prin livezi cu fruntea înourată, cu fața lacrimată și când se întorceâ la soțul ei și-l găsiâ văitându-și triștea, lungit sub tulipa brazilor, ea îi ziceâ plângând și suspinând :

— „Scoală dragă; scoală frate !
 „nu mai tot zăcea pe spate,
 „că mi-am urît zilele,
 „mutând căpătaiele,
 „când la cap, când la picioare,
 „când la umbră, când la soare.

— „Of! dragă, iubita mea !
 „nu pot, nu pot, chiar de-aș vrea ;
 „boala mea nici că s'o duce.
 „pân'ce tu nu-mi vei aduce

„mură-albastră și amară,
„sloiu de ghiață 'n miez de vară.

— „Of! dragă iubitul meu,
„ajutați-ar Dumnezeu!
„eu toți munții i-am călcat,
„mură-albastră n'am aflat,
„sloiu de ghiață n'am găsit,
„că pământu-i încălzit.

— „Fetișoară din Buzău,
„mură-albastră-i ochiul tău
„care mă ucide rău;
„sloiu de ghiață netopită
„e chiar inima-ți răcită
„și de mine deslipită“.

„Când ajunge inima să fie sleită de dragoște, apoi curând piere și mila. Fata din piatră, sătulă și de pustiul munților și de iubirea singuratică, visă acum noaptea și se gândiă ziulică întreagă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomot, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dânsa cu dor și cu drag, și dânsa cu mândrie la toți să se arate frumoasă și împodobită în haine trufașe și în petre neseterminate. Destul, destul, își inchisese ea tinerețele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase placerea iubirilor tăinuite. Acum inima-i sbură, ca fluturele dupe lumină; sufletul ei cerează zgomotul veseliilor, strălucirea averilor, vâlva trufiilor. Astfel

de dorințe îi frământau mereu mintile, și stim cu toții că ce se naște în cap de muieră, într'însul neistovit nu pere.

«Intr'o dimineață când feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lângă goare și de inimă-rea, Fata din piatră pierise de lângă dânsul. O așteptă să vie la amiazi, o așteptă să vie seara; dar umbra moliftilor se așternu încetinel d'a lungul pajiștei, scăzù și crescù iarăși, dovedind scurgerea vremei, și nimeni, nimeni nu veni.....

«Atunci pricepù dânsul că copila a fugit și'n păduri l-a năpustit; atunci văzù bine că puica a sburat, s'a dus și pe dânsul l-a răpus. Atunci în lăuntrul lui se făcù adânc întuneric; în pept, inima-i zdrobită, se încolăcia ca crâmpeie trunchiate de șearpă veninos. Ziua la soare, el se frământà în durere: noaptea la stele, din ochi îi picurà izvor de plânsoare, și la tot ceasul, noaptea ca și zioa, zioa ca și noaptea, glasul lui duios răsunà prin codru:—«Doamnă «a inimei mele, stăpână a acestor locuri! «de ce m'ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?.....

«Iși aduceà aminte d'ale ei dalbe frumuseți, d'ale ei dulci cântări, de zilele fericite pe când glasul munților și al apelor respundeà cu vesel susur la glasul copilei;

pe când ea umblă legănându-se, gingeșă și usoară, pe verdeața livezilor; pe când ea tremurând, scutură de pe cosițele-i bălaie, zăpada mai puțin albă decât pelița ei. Atunci inima lui, cu suspine, întrebă în zadar pe codrii și pe stânci : «Unde și «în ce țară va mai fi acea mândră floare, «acea drăgăstoasă româncă, cu față albă «ca crinul, cu glas încântător de zână?.... «Numai rîul acuma, numai apele, când se «clătesc, răspund cu vuet la gemețele mele... «Ah ! unde mai sunt, stăpâna mea dorită, «ah ! căci numai sunt chiar și viscolile de «odinoară !»

«Dar toată jalea' lui era în desert; ce a fost verde să uscat; ce a înflorit să scuturat. În acele plaiuri, în care el găsise mai întâi mulțumirea, vânând și prințând cu nepăsare păseri de pe cer și fiare de pe pământ; în acele dumbrăvi unde apoi își aflase fericirea la sânul drăgălașei fețioare, acum totul era veșted, totul era osilit, totul se îmbrăcăse într'un giulgiu de ger și de întristare. El cercă să ridice dela pământ arcul și săgețile, ghioaga și prăstia; dar armele erau ruginite, puterele-i erau slabite, ochiul vedea turbure la țintă, brațu-i nu mai știa să nimeriască țelul. Deodată cu nestematele perduse și far-mecul lor puternic; Fata din piatră le

luase cu dânsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane; iar el, sărmanul, el își aducea atunci aminte, cu dor și cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sănul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile și toate mulțumirile pe care le pierduse. El se îngroziă văzându-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător și fără tărie, prin locașele sălbaticice ale fiarelor, a cercă prin codri și prin pustii năluca fericirilor, și înima-i săngeră, răsipită în târzii și zdarnice căințe.

«Câți alții pe lume își văd, ca dânsul, virtutea și norocul spulberate prin nescotința lor! Când e omul Tânăr, el nu știe, biet, să prețuiască bunurile cu care Pronia cerească, mumă darnică și iubitoare, l'a înzestrat. Se îmbată de veselia juneței, de farmecul frumuseților, de plăceri trecătoare, de zburdări amăgitoare, și, dacă într'acea beție, își perde sau își răsipește nestematele odoare cu care îl împărtășise soarta, curând, curând în urmă, îl ajunge și ceasul amarnic al căinței; săpoi, după dânsul, se cască, întunecos și rece, tăcutul, pustiul mormânt!

«Aşa! vă veștejiți voi toate, plăpânde flori ale vieței, tinereții, iubire, plăceri,

trecători frumuseți, — frumuseți, dar din cer, pe care cerul pizmas îndată ni-l răpește, — în grabă vă ofiliți și periți toate, dacă printre voi doară, nu se prefiră vreun fulger cu arsură, vreun fior de nemurire! Cată cu un ochiu de milă la cea tinerime de rând ce, în toiul frumusețelor, trăiește în desmierdări și în desfătări se îmbată... Când va golî până la fund parharul cu încântările, ce o să se aleagă dintr'insa? Cine o să mai știe de ea?... Groapa, care o așteaptă, o va înghițî întreagă. Tăcerea de veci o să stingă după lume, cu a ei ființă, săle ei sterpe iubiri!»

.

Lacrămile de căință și duioasele cugeări ale Feciorului de Impărat, cel ce fusese odinioară norocos la vânăt, mă pornise și pe mine pe triste gânduri; îmi veniau acum, unul după altul aminte, atâtea falnice visuri ale juneței mele, care, împreună cu anii cei repezi, s'au nimicit în zadarnicul deșert... căci repezi, vai! repezi se strecoară anii!

.

Dar eră noapte în toată puterea când începură să ne salute lătrătorii din satul Bisoca. În bătătura casei arendășești ardeă

un foc mare; descălecai la flăcăraia trosnităre a brazilor, și domnul Sterie, arenășul, ne ieși cu plin înainte. Intr'o mână țineă o botă cu păstrăvi vii, proaspeți și sglobii, pescuiți în părâul spumegos de sub poala umbrită a Pietrelor Fetei; în cealaltă purtă o cușcă cu iepurași de casă, plocoane trămise de starițul unui schit vecin, care hrănește și prăsește în curtea mănăstirei d'alde aşa arzoi și spornic vânat, rar în țară la noi și botezat în Codicele Civil, art. 468, cu numele posnaș de *Lapinii* ținuți pe lângă casă, iar în *Dictionarul limbei Române*, elaborat că proiect după însarcinarea dată de Societatea Academică Română, pagina 991, cu aceia, tot aşa diochiată și puțin românească, de: «*Cunicule* sau *cū-nicle*, specia de animali, din genul *iepu-relui*, foarte asemene cu *iepurele*, și de *acea-a* numit pre alocurea și *iepure de casa*, francesce *lapin*».

Aș dorî să aflu care sunt locurile unde, vorbindu-se neaoș românește se mai zice și altfel, bună-oară, — cine'l, cine'l, pus-ai degetul pe el? — *Cuniclu* și *Lapin*.

D'asa lătină dobitocească.
d'asa păcălitoare frantuzească
unul Domnul să ferească —
limba noastră părintească!

Dar domnul Sterie, din tindă, ne pofteaște la mâncare. Drumul, basmul și gândurile melancolice m'au secat la stomac; mă grăbesc dar a intră în casă, unde ne așteaptă masa, care de mult stă întinsă.

Fiindcă, d-voastră însă, cinstiți cititori, n'ați fost poftiți împreună cu mine, vă las afară și, drept mângâiere, vă trimit de departe, ca hrana intelectuală bună de rumeat, această poveste încurcată, însotind-o cu o prietenească salutare... cam slabă și searbădă mâncare !

Dar să fie cu iertare,
Căci am fost la vânătoare !

VERIFICAT

1987

S F Â R S I T

VERIFICAT

2007